Զ. ՏԱՐԻ 1542 | ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 4381 ՄԵՀԵԿԱՆ 17 | ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1889 | Ն. Տ. 7 ՄԱՐՏ 1889 | 4 ԲԷՃԼԻՊ 1306

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՈՂ Է ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԵՒԵԼՔ»-Ի ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

آره‌ولك غلطه‌ده نورادونكيان خانده‌ده‌كى اداره‌سنه غزته‌سى

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	համար	Տարեկան	գահեկան	արծաթով 160
»	»	Վեցամսեայ	»	» 80
»	»	Եռամսեայ	»	» 40
Գաւառաց	»	Տարեկան	»	» 200
»	»	Վեցամսեայ	»	» 100
Օտար երկիրներէ		տարեկան	Ֆրանք	 56
»	»	վեցամսեայ	»	 28

Դուրս զրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է
խմբագրութեանս զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, 1889

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԷՊԻԲԵՐՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ.

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, ՊՈՒԼԱՆԺԷԱԿԱՆՔ ԵՒ ՀԱՄԱՍԱՒԵԱՆՔ

Ֆրանսայի մէջ օրուան խնդիրն են Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան արարք։ Կառավարութիւնը դատ բացած է այս հոգը և բազմաճիւղ կազմակերպութեան դէմ, որոյ գործունէութիւն առ այժմ արդէնի տակ կը գտնուի։ Այս դատ ընակնանպէս նոր գրգիռ մը տուած է Դաշնակցութեան գործօն անդամներուն, որք միանգամայն գործօն Պուլանժէականներ և հակակառավարական մարդիկ են։

Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան բուն նպատակն էր Ֆրանսացւոց կամաւոր բանակի մը տարրերը պատրաստել, պատերազմի մը ժամերուն պէս առաջին առթիւ Այզաս-Լոռէնն արշաւելու և այս գաւառները թշնամւոյն ձեռքէն ազատելու պաշտօնով։ Այս նպատակաւ երիտասարդք և չափահաս մտապէս և ֆիզիքապէս կը պատրաստուէին պատերազմի։ Բայց քիչ քիչ այլասեռ տարերք մուտ գտան Ընկերութեան մէջ, որոյ ոգին խեղաթիւրեցաւ, և հիմա ճարպիկ մարդոց ձեռքին մէջ Դաշնակցութիւնն է ներքին վտանգ մը Ֆրանսայի համար քան ահարեկիչ այժ մը օտարին դէմ։ Պուլանժէական մարմին մը դարձած է, իւր մանուածիւղերն ու գործակալները դնելով Պուլանժէի արամադրութեան ներքև, պուլանժէական ընտրելեաց յաջողութեան նպաստելով, և Երեսփոխանաց մէջ ապագայ պուլանժէական ժամանակութիւն մը պատրաստելով։ Դաշնակցութեան պատերը նաև յարաբերութիւն հաստատած են Ռուսիոյ Համապատանց հետ, այսպէս համերաշխ եղած են Եւրոպոյ խաղաղութեան սպառնացող ամէն խորհուրդներու և ձեռնարկներու։

Պուլանժէականաց և Համապատանց դաշնակցութիւն ժամանակիս հետաքրքրաշարժ երեւոյթներէն մին է, և անշուշտ խաղաղասէր բան մը չէ։ Թէ կարգն Այզաս-Լոռէնի խնդրով, միւս տարին ալ պալքանեան ազգութեանց խնդրով կը սպառնան խռովել Եւրոպոյ հանդարտութիւնը։ Բնական է որ Ֆրանսական կառավարութիւնն կսի մանաւոր ուշադրութիւն մը նուիրել Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան գործերուն և խօսքերուն, և նիւսատիելի է որ Գերմանիա, նոյն Դաշնակցութիւնը Պուլանժէականութեան հետ ձուլած տեսնելով, պատերազմական նշանակութիւն մը տայ Պուլանժէականութիւն, թէեւ Պուլանժէի յաջողութեան փոխարէնները դուն հաւատացնել թէ պատերազմի սակիս չէ։ Բայց Եւրոպա չի հաւատար ասոր։ Պուլանժէ, Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան վրայ կրթնած, եւ ձեռքը դէպի Ռուսիա կարկառած, պատերազմէ զատ ուրիշ խորհուրդ կամ ծրագիր չի կրնար ունենալ։ Այս տեսակէտով քաղաքական կարեւորութիւն մը կը տրուի Ֆրանսայի նոր նախարարութեան կողմէ Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան դէմ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍՆ

Եթէ անակնկալ արգելք մը չծագի, Ֆրանսական Արուեստահանդէսն յոյժ փայլուն պիտի լինի։ Նախնական աշխատութիւնք յառաջացեալ վիճակի մէջ են, և ընդհանուր տնօրէն Պ. Պէրժէ յայտարարեց թէ երբ Արուեստահանդէսի գուռները բացուին՝ պարապ դարակ չպիտի մնայ, այլ ամէն կողմ ամէն արդի ապրանք կառարկապէս տեղաւորուած պիտի լինին։ Արուեստահանդէսին մէջ վաճառք ի ցոյց դնող Ֆրանսացւոց թիւը պիտի լինի 28,000 և օտարազգեաց՝ 15,000, ընդ ամենայն 43,000 անձինք։ Ֆրանսայի մասնակցողաց թիւն 1878 ի Արուեստահանդէսին մասնակցող Ֆրանսացւոց թիւէն պակաս պիտի լինի, բայց 1889ի Արուեստահանդէսն 1878 ի Արուեստահանդէսէն աւելի ընդարձակ պիտի լինի։ Պելժ մասնակցողք 1,600 հոգի պիտի լինին, Անգլիացիք՝ 800, Իտալացիք՝ 1,000։ Ռուսիա և Աւստրիա-Հունգարիա նմանապէս լաւ ներկայացեալ պիտի լինին։ Իրենց բաժիններուն տեղաւորումն ամբողջացած է։ Ի ցոյց դրուելիք նիւթեր կը գրկին ու պիտի գրկին Հոլլանտա, Սպանիա, Փորթուկալ, Յունաստան, Նորվեկիա, Սերպիա, Լիւքսեմպուրկ, Ճապոն, Եգիպտոս, Սիամ, Պարսկաստան, Մարոք, Դանիա, Լէհ։ Գերմանիա ևս պիտի ներկայացուի, բայց միայն մեքենական ճարտարութեանց մասին։ «Պաշտօնական» պիտի ներկայացուին, այսինքն կառավարական պատուիրակներ պիտի ունենան Արուեստահանդիսին՝ Յունաստան, Նորվեկիա, Սերպիա, Ճապոն, Սիամ, Մարոք, Իշխանապետութիւն Մոնագոյի, Սէնդ-Մարէնի Հանրապետութիւնը, Միացեալ Նահանգները, Պրազիլ, Մեքսիկա, Արժանթինի Հանրապետութիւն, Բիլի, Պոլիվիա, Վենեսուելա, Կուաթէմալա, Էքուատոր և Հայիթի։

* * *

Ֆրանսայի նախարարաց խորհուրդն իւր մարտ 2 ի նստին մէջ քննեց ընդունելութեան միջոցները այն օտարազգի վեհապետաց և ականաւոր անձանց որք Փարիզ պիտի երթան Արուեստահանդէսին առթիւ։ Դեղարուեստից նախարարին յանձնուեցաւ կահաւորել ազգային պալատներն՝ ի հարկին նոցա բնակութեան յատկացուելու համար։

* * *

Սերպիա, իր անձուկ տարածութեան հակառակ, կարեւոր մասնակցութիւն մը պիտի ունենայ Փարիզի Արուեստահանդէսին մէջ։ Երեք հարիւր յիսուն մետուկ ապրանք զրկուեցաւ Պելկրատէ ի Փարիզ։ Այս ապրանքներ ըստ մեծի մասին հողագործական և հանքային բերքեր են, բայց բրդեղէն հիւսուածքներ ևս կան։ Սերպիոյ մասնակցութեան համար նշանակեալ երկու հարիւր հազար ֆր. ի վարին սպառած լինելով, առաջիկայ Աբուլիւնպէն յատկացուցեալ մի պիտի խնդրուի։

ՄԻԼԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐ

Միլան թագաւորին հրամանաւ, յատուկ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ Սերպիոյ տարեդարձութիւններն և աւանդութիւնները քննելով պիտի որոշէ Միլան թագաւորին թագադրութեան ազգային հանդիսին արարողական մասն, որ յուլիս ամսոյ մէջ պիտի կատարի։

ՏՔԹ. ՅՈՎԱԿԻՄ ԶՈՒԹԱՆԱՀԱՐՆ

Գերմանացի Փրոֆէսոր Եռաքիմ, աշխարհահռչակ վարպետ ջուխտակի, մարտ 1 ին ծանեց յիսուներրորդ մարեդարձն իւր հրապարակային ջուխտակահարութեան, բացառիկ պատիւներ ընդունելով ամենուստ։ Փրոֆէսորը, տակաւին հօրմամեայ մանուկ, իւր սքանչելի տաղանդը ցոյց տուած էր հասարակութեան առջեւ, իւր հայրենի երկրին մէջ, ի Մաճառաստան։ Օրն ի բուն իւր բնակարանը խուժեցին պատգամաւորութիւնք և աքանչացողք ի խնդակցութիւն, շատեր թանկագին ընծայներ բերելով։ Ամենէն առաջ այցելութիւն տուողն էր Բրուսիոյ կրօնից և գեղարուեստից նախարար Պ. ֆոն կոսլեր, որ յանուն Վիլհելմ Կայսեր նամ յանձնեց Դեղարուեստից մեծ ոսկեայ շքադրամը, պատիւ մը որ շատ տարիներէ հետէ ո՛չ մէկ երաժշտի եղած էր։ Յետոյ եկաւ Գերմանիոյ ջուխտակահարներու պատգամաւորութիւն մը, առաջնորդութեամբ մեծ երաժշտագէտին՝ Տ.Բթ. ֆոն Հէլմհոլցի, և ընկերակցութեամբ կառավարական քանի մը բարձրաստիճան պաշտօնատարաց։ Այս պատգամաւորութիւն բարեմտորդիր ուղերձի մը հետ մատոյց նաև հարիւր հազար մարքի գումարն իբրեւ նուէր առ Տ.Բթ. Եռաքիմ իւր սքանչացողաց կողմէ, խնդրելով որ այս գումարի տոկոսն յատկացուի ազքատ երաժշտաց համար Յովակիմեան մրցանակի մը հաստատման և Յովակիմեան ընտանեաց մէջ ջուխտակահարութեան մշակման։ Քէմպրիճի և Օքսֆորտի Համալսարաններն, որք պատուակալ Տոքթորի տիտղոս տուած են Փրոֆ. Եռաքիմի, հեռագրաւ խնդակցութիւն յայտնեցին։ Իւր աշակերքաց շքեղ նուագահանդէս մը տուին ի պատիւ իրեն, նաև հացկերոյթ մը, ուր ներկայ էին Պերլինի պաշտօնական, ազնուական եւ գեղարուեստական դասուց երեւելի անձնաւորութիւնք։ «Կենդանի պատկեր» մը պարզուեցաւ, յորում երաժշտութեան ոգին պաշտօն կը տանէր ջուխտակահարութեան մեծագոյն վարպետին։

ԱՅՆՈՐՈՂ ԵՒ ՍԵՐՊԻՍ.

Վիեննայի լրագրերք կը պատմեն թէ սերպ կառավարութիւնը Կ. Պոլսոյ յունական Պատրիարքին ուշադրութիւն հրաւիրած է այն լրոյ վրայ թէ Ա.Խորոզի վանահայրը մասնակցեր է պուլկարական խնդրոյն ի Մակեդոնիա։ բայց Պատրիարքը պատասխանած է թէ անհիմն է այս զրոյց, և Պատրիարքարանն իրեն պարտաւորութիւն կը հանարի կղերին կողմէ քաղաքական ոչ և է գործ արգիլել խոտոր։ Կ. Պոլսոյ տերայ դեսպան Պ. Նելաքովիչ այս յայտարարութեան համար սերպ կառավարութեան շնորհակալութիւնն յայտնած է Պատրիարքին։

ՍԵՐՊԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Յունաստանի թագաւորն առաջին կարգի Ս. Քրկչի պատուանշանը նուիրեց Սերպիոյ առաջարկան նախարար Պ. Միխայլովիչի, Սերպիոյ և Յունաստանի միջև առաւորական դաշնադրոյն յաջող կնքմանն առթիւ։ Բայց ասոր, Պ. Միխայլովիչ Սերպիոյ և Յունաստանի քաղաքական դաշնակցութեան ջատագովներէն մին է։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

Վարչապետ կը ծանուցուի թէ Ռուսիոյ հաղորդակցութեանց նոր նախարարը Լեհաստանի ամէն երկաթուղեայ տնօրէններուն հրաման գրրկած է որ իրեն հաղորդուին սոյն երկաթուղեայ կամուղի կամ հրեայ պաշտօնէից ցուցակները։ Պորքիի երկաթուղայ արկածէն ի վեր կանոն դրուած է որ Ռուսիոյ երկաթուղայ վրայ ամէն պաշտօնեայք օրինաւոր կերպով լինին։ Բայց որովհետեւ այս կանոնը կամուղի և հրեայ Լեհաստանի մէջ ի գործ դնել անկարելի է, նախարարը կ'ուզէ զէթ խնայել թէ ո՛րչափ կամուղի և հրեայ պաշտօնեայներ կը գործածեն Լեհաստանի երկաթուղիք, և անոնց անունները իրեն մատ ունենալ։

ԴԱՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ընդհանուր դատախազն, ի դիմաց Թաֆի, խոստովանելէ ետքը թէ Պ. Փառնէլի վերագրուած նամակներուն չինծու լինելուն համոզումդ ստացած է, և թէ Թաֆի այս սխալը գործելուն համար ցաւ կը յայտնէ, Դատական Յանձնաժողովին մարտ 1ի նստին մէջ դատին մէկ ուրիշ մասը ձեռք առաւ, և չանց հաստատել թէ Իռլանդայի Ազգաբակային կամ Հողային Դաշնակցութիւնն և Ազգային Դաշնակցութիւնը պատասխանատու են Նիւ Եորքի Իռլանդական Աշխարհ (The Irish World) անուն ֆինիանական (յիսդախոհական) լրագրոյն պարունակած վարդապետութեանց և դրդիչ հրատարակութեանց համար։ Այս թերթին խմբագրապետն է Պ. Փարթրիք Ֆորտ։

Ասոր ի հաստատութիւն Սրը Ռ. Ուէպսթրը յիշից թէ այդ երկրին Դաշնակցութիւնք կ'ընդունէին մի մասն այն հանգանակութեանց որք Ամերիկայէն կուգային այդ յեղափոխական լրագրոյ միջոցաւ։ Իրրեւ ապացոյց մէջ բերաւ Պ. Տէյվիթի մի նամակն որ վաւերականութիւնը խնդրոյ տակ չէ, և որով կը յայտարարուի թէ Հողային Դաշնակցութեան համար ստորագրուած դումարին երեք քառորդ մասը Պ. Փարթրիք Ֆորտի ջանիւք ստորագրուած է։

Սրը Չարլզ Ռըսէլ առարկեց թէ Աւրէլ Ռոբերտ լրագիրն երբեք Իռլանդական Հողային Դաշնակցութեան թերթը եղած չէ, և հետեւապէս թաֆիի փաստաբանը զոյն չեն կրնար իրրեւ փաստ յիշել։

Յանձնաժողովն այս մասին իւր որոշումը վերապահեց։

Պ. ՓԱՌՆԷԼ

Անգլիոյ Երեսփոխանաց ժողովը մարտ 14ին շաբաթուան վիճաբանել Պ. Ճոն Մորլիի առաջարկին վրայ, որ կը պահանջէ Իռլանդայի վարչութեան այժմեան գրութիւնն։ Երեսփոխան նախարար Պ. Կոշնէ յիսուն ոսք երբ Պ. Փառնէլ, ի նպաստ Պ. Ճոն Մորլիի առաջարկին խօսելու։ Թաֆիի վրայ տրուած յայտնութիւնն ի վիր առաջին անգամն էր որ Պ. Փառնէլ խօսք կ'առնուր ժողովոյն մէջ։ Այս առթիւ յոյժ արտասովոր պատիւ մ'եղաւ իռլանդացի կուսակցապետին։ Նա ոտք ելաւ պէս, բոլորովին ընդդիմադիր կուսակցութիւնն, այսինքն Մնդլոյ և Սկովտոյ Ազատականք և Իռլանդացիք, իրենց գլուխն ունենալով Պ. Կլատսթոն, ոտք ելան խանդովին և քանի մը վայրկեան շարունակ բարձրագոչ «Հեյյյէ»ներով ընդհատեցին Պ. Փառնէլի յաղթութիւնը։ Կառավարական կուսակցութիւնն ապուշ ապուշ կը նայեր այս հոյակապ տեսարանին, արդարութեան և անմեղութեան այս յայտնակին գլխարտութեան և խարդախութեան վրայ։

ԻՌԼԱՆԴԱՑԻՔ ԵՒ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Իռլանդայի ամէնէն յանգուգն Երեսփոխաններէն մին, Տոքթ. Թաննէր, իւր կծու քննադատութեամբը ծանօթ, քանի մը շաբաթներէ հետէ կը փնտռուէր ոստիկանութեան կողմէ, գրդռիչ բանախօսութիւն մը արտասանելուն պատճառաւ։ Տոքթ. Թաննէր միշտ մէջէն կը գտնէր ոստիկանաց քթին խնդալու, և չէր ձերբակալուեր։ Մարտ 1ին, վճռական քուէարկութիւն մը տեղի պիտի ունենար Պ. Ճոն Մորլիի պարտութեան առաջարկին վրայ։ Տոքթ. Թաննէր դպաց թէ երբեւ իռլանդայի հայրենասէր իւր պարտքն էր երթալ քուէն տալ ի նպաստ Պ. Ճոն Մորլիի առաջարկին։ Ուստի, միջոց գտաւ՝ առանց ոստիկանութեան երեւալու՝ ինքզինք խորհրդարանական պարտը նետելու, այր չրջափակին մէջ Երեսփոխանք չեն կրնար ձերբակալուիլ։ Ժողովականք զարմացած մնացին, իրենց մէջ տեսնելով յանկարծ զՏոքթ. Թաննէր որ կը հանէր ճիշդ քուէարկութեան վայրկենին, և իւր ներկայութեամբ, կառավարական մեծամասնութիւնն 80 էն 79 ի կ'իջեցնէր, մինչ Լորտ Սալիսբրիի նախարարութեան սովորական մեծամասնութիւնն էր 105 քուէ։ Իւր քուէն տալէն յետոյ, Տ.Բթ. Թաննէր խորհրդարանական պալատէն դուրս ելաւ։ Այլեւս չէր կրնար ինքզինք ծածկել։ Ազատական-իռլանդական ընդդիմադիր կուսակցութիւնէն հարիւրի չափ Երեսփոխանք և խուռն բազմութիւն իրեն ընկերակցեցան՝ Տ.Բ., Էդիթ՝ ՀԻՍԼՈՒՈ ազգային երգն երգելով։ Երբ Թաֆիրը պանդոկն հասաւ, ոստիկանք ձերբակալեցին զՏ.Բթ. Թաննէր։

ՍԸՐ ՌԻՉԱՐԴ ՌԻԼՊԹԸՐԸ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովոյն վերջին նիստերուն մէջ չատ մը հարցումներ ուղղուեցան կառավարութեան՝ Փառնէլեան Դատական Յանձնաժողովոյն վրայ և պահպանողական կառավարութեան այս գործի մէջ ունեցած մասնակցութեան վրայ։ Ընդհանուր Դատախազին դէմ ալ կծու ակնարկութիւնք եղան։— Փարթրի Թ.ի լրագիրը, սխալ թարգմանութեամբ մը, ծանուցած է թէ «Պ. Սմիթ, ի գիտաց կառավարութեան, յայտարարեց թէ Ընդհանուր Դատախազը պաշտօնանկ եղած է, բայց կը վայելէ կառավարութեան վստահութիւնը»։ Պ. Սմիթի բուն յայտարարութիւնը սա է. «Ընդհանուր Դատախազը ներկի մասք կատարած է իւր (կառավարական) պաշտօն, և կը վայելէ կառավարութեան վստահութիւնն»։ Բան այսմ, Սըր Ռիչարտ Ռէպսթրը կը շարունակէ իւր կառավարական պաշտօն իրրեւ Ընդհանուր Դատախազ, և միանգամայն կը վարէ Թաֆիի վստահութիւնը։ Բայց բարեպաշտ իւր վարկ չատ կատած է, առաջուց լուրջ քննութեամբ մը չստուգելուն համար թէ Թաֆիի հրատարակած նամակները չինծու էին։

ՍԱԿԱՐԱՆ ՎԻԵՆՆԱՅԻ

Մարտի սկիզբը նոր կանոն մը գրուեցաւ Վիեննայի սակարանին մէջ, որուն համեմատ միջազգային հանգամանք ունեցող վեց գլխաւոր թուղթերու վրայ ևս հաշուոց կարգադրութիւնն (էֆէքտոպէն) ամէն 15 օրն անգամ մը տեղի պիտի ունենայ յետ այսորի։ Ասանք են մանաւանդ ոսկեդրամ արժէթուղթն, աւստրեան երեք երկաթուղեայ և մէկ վարկի գրամատան թուղթերն և Օսմ. Ռէյթի բաժիններ։

ՌՈՒՏՈԼՖ ԻՇԽԱՆ

Զերնովիցի Համալսարանէն արտաքսեցան կարգ մը ուսանողներ որք անվայել գիտցուիներ ըրած էին Ռուտոլֆ Իշխանի մահուան կերպին վրայ։

— — —

Հ—ԷՐԻ Վ—Ա—ԿԱՆ—ՐԻՆ.— Վիեննայի մօտ ի Ռուտոլֆսհայմ հաւկիթի վաճառականութիւնն այնչափ ընդարձակում ստացած է որ հոն նշանակուած գիները կը հեռագրուին մինչեւ Ամերիկա։ Մինչեւներ ձեռք առնուեցան յոյժ ընդարձակ «հաւկիթի հրապարակ մը» չինելու համար հոն։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

Տիկին Պրայլա Արմենիա Քորֆուի մէջ ունեցած իւր ամարանոցն 100,000

---

(46)

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼԲԻ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

ՖԷՐՆԱՆ

Ֆապիէն մանկամարդ կնոջը նայեցաւ որ հանդգնօրէն կը գգուէր այդ անզգայ տուները. բայց ինքն ալ լուութիւնը չկրցաւ։ Լռելն, իր կողմէ, ուրիշ տեսակ խօսակցութիւն մը բանալ էր։ Քլոթիլտ հասկցաւ զայն։ Վեր առաւ գլուխը. բայց յանկարծ իր աչքերը Ֆապիէնի կրակոտ նայուածքին հանդիպեցան եւ խկրոն ծաղկունքը վրայ խոնարհեցուց զայնս։ Ցայնժամ, բացարձակ պէտք մը զգալով իր անձին վրայ ապահովութիւն ցոյց տալու, գլխի շարժուածքին մէջ, ինքզինքը բաւական զօրաւոր զգաց խօսակցութիւնն ամուսնոյն հիւանդութեանը վրայ շարունակելու համար։ Միայն թէ, խօսքը դարձուց հիւանդութեան այն պարագային վրայ զոր արդէն կացութեան մէջ, միւսներէն աւելի ի բաց թողլու էր։

—Պարո՛ն, ըսաւ նստելով եւ նշան ընելով առ Ֆապիէն որպէս զի ինքն ալ նըստի ջերմանոցին շուրջը տարածուող մեծ աղմոցներուն վրայ, պարո՛ն ըսաւ այն սաստակամ երեւոյթով որ ներքին յուզումը կը մատնէ, դուք շատ հիացմամբ խօսեցաք տիկին Տիւբուտրէյի նկարագիրն ընելու առթիւ։ Կարծեմ այս է անունը...

—Հիացո՞ւմ, տիկին, փութաց ընդմիջել Ֆապիէն։ Ներեցէք ինձ, խնդրեմ, համոզել զձեզ թէ սխալած էք։

—Ձեմ կարծեր, ըսաւ Քլոթիլտ միամտաբար։ ես ուշադիր էի խօսակցութեան, գլխաւորաբար անոր համար որ Մօռիսի կը վերաբերէր։ Դուք զինքը նկարագրեցիք ո՛չ միայն իբրեւ վայելուչ կին մը, այլ նաեւ իբրեւ նշանաւոր գեղեցկութեան տէր կին մը։ Ձեր խօսելու եղանակն իր մէջ կը պարունակէ ամուսնոյս ներումն, եւ զիս, եւ ամենքս, յուսահատութեան կը մատնէ։

Մանկամարդ կնոջ ակնարկութիւնը չը վրիպեցաւ Ֆապիէնի ուշադրութենէն։ Սակայն խօսակցութիւնն այս անգամ իր խորհրդոց այնպիսի նպաստաւոր երեւոյթ մը կ'առնուր, որ երիտասարդը չուզեց ուրիշ նիւթի վրայ դարձուցել զայն։

—Հաւատացէ՛ք, տիկին, որ ջերմապէս կը մասնակցիմ ձեր վշին։ Եթէ Մօռիս ինձ մտիկ ըրած ըլլար...

—Մի՛ ամաստանիք զինքն, ըսաւ Քլոթիլտ։ ամուսինս կարծուածէն նուազ յանցաւոր է։ Առանց հետեւանաց սխալ մըն է այս, չփացած տղու քմահաճոյք մը։ իր մայրն ու հօրեղբայրս կը ներեն իրեն։

—Մայրն, այո՛, ըսաւ Ֆապիէն ժըպտելով։ բայց պիտի համարձակիմ ըսել թէ հօրեղբայրնիդ ներողամիտ անձի մը դէմքը չունէր։

—Որ կը հաստատէ թէ մենք կանայքս խաբեբայ ենք։

—Ո՞վ կը հակառակի սատր։

—Կամ լաւ ևս, շարունակեց Քլոթիլտ, կնոջ կացութեան ու ամուսնոյն կացութեան միջեւ տարբերութիւնը մեծ է։ Եւ աշխարհ, չեմ գիտեր ինչո՞ւ համար, զձեզ կը վերականգնեցուցէ այն ոճիրէն յետոյ որով կը դատապարտէ զձեզ։

—Կը սխալիք, տիկին, հանրային կարծիքը կը վերականգնեցնէ ո՛չ թէ զգացման տեսակէտով, այլ պարզապէս ընկերական տեսակէտով։ Այս պարագային մէջ, նախապաշարումն՝ իր կրկին երեւոյթին ներքեւ՝ արտաքոյ կ'ելեւի ինձ։

—Ձեզմէ նուազ խստապահանջ պիտի լինիմ ես, պարո՛ն, պատասխանեց մանկամարդ կինն աչքերը խոնարհեցնելով։ Ներկայ պարագային մէջ ամէն բան կ'ըմբռնեմ և հաւատացէ՛ք որ անձնասիրութիւնը չկուրցներ զիս։ Մօռիսի ոճիրը—և դիտմամբ կը գործածեմ այս բառը զոր արտասանեցիք դուք, անոր մեկնութիւնը փոխելու համար,— այս ոճիրն ակամայ է։ Ես միշտ լսած եմ, և որքան ալ քիչ փորձառութիւն ունենամ այս կարգի խնդրոյ մէջ, կը կարծեմ թէ սրտի գործերու մէջ կամքն անկարող է, և ինչպէս որ չի կըրնար սիրոյ ծնունդ տալ նոյնպէս չի կըրնար դադրեցուցնել զայն։

—Դժբաղդաբար, գոչեց Ֆապիէն աչխուժիւ, ճշմարիտ է այդ, տիկի՛ն...

Հառաչ մը ընդմիջեց Ֆապիէնի խօսքն այն վայրկենին յորում յոյժ ազդեցիկ չեղտ մը պիտի առնուր այն, եւ յաջողապէս ձեւացեալ յուզում մը ներքին յուզման մը ձեւն առաւ։

Վայրկենական լռութենէ մը վերջ, երիտասարդն յարեց, իբր թէ այդքան միջոցի պէտք ունենար իր յուզումը զսպելու համար։

—Սակայն ներեցէք, տիկին, որ այսուհետ անցած դարձածներուն եւ ձեր վերաբերեալ կէտերու մասին ճշմարտութիւնն յայտնեմ ձեզ։ Պատուոյս վրայ կը կրկնեմ թէ չեմ կարող ըմբռնել Մօռիսի յիմար յամառութիւնն այդ կնոջ համար։

—Եւ սակայն պահ մը առաջ անոր գովեստը կուտայիք այնպիսի կերպով մը որ կարդարացուն ամէնէն սառուցեալ սիրն անգամ, պատասխանեց Քլոթիլտ սրտեղութեամբ մը զոր դժուարաւ կը ծածկէր։

—Այո՛, անտարակոյս, ըսաւ Ֆապիէն, ճշմարտութենէն յաղթուողի մը ձեւով։ Ուրիշ ո՛ր եւ է տան մէջ, ամէն ուրեք, ուրիշ ամէն կանանց մօտ՝ թերեւս գեղանի գտնեմ զինքը։ բայց այս տան մէջ իր ներկայութիւնը կը կատղեցուցէ զիս։ եւ թէպէտ առ երեւոյթս, ու տիկին տը Պառթէլի կամաց չհակառակելու համար, պատրաստ էի եղած կարգադրութեան մասնակցելու, սակայն այժմ հակառակ կարծիք ունիմ։ Այդ կնոջ ձեր քով գտնուիլը, սրբապղծութիւն մըն է։

—Ա՜հ, պարո՛ն, գոչեց Քլոթիլտ եռանդագին շեշտով մը որուն մէջ աւելի եղբայրական գորով կար քան ամուսնական սէր, ամուսին մը փրկելու կամ կորսնցնելու ընտրութեան սոսկալի վայրկենին մէջ չէ որ կին մը կրնայ խորհիլ և խստապահանջ լինիլ մեր գործածելիք միջոցներու գործածութեան մասին։ Ցիշեցէք թէ տոքթորն էր, Մօռիսի մանկութեան բարեկամը, Բարիզու երեւելի բժշկաց մին, որ խորհեցաւ, հրամայեց այս ամէնը։ Մնաց որ ո՛չ ոք կարող է անցեալը փոփոխել։ Վրանդը շատ մը բաներ կը բարեփոխէ, շատ մը պատշաճութիւններ ոտնակոխ ընել կուտայ և ինձ՝ համբերութիւն ու համակերպութիւն կը պարգեւէ։ Ինձ ըսին թէ պարքս էր այսպէս շարժիլ։ ուրեմն պարքս պիտի կատարեմ և օր մը անշուշտ Մօռիսի երախտագիտութիւնը պիտի վարձատրէ զիս։

—Կը խոստովանիմ, տիկին, թէ ինձ զարմանք կը պատճառեն այս ժամուս ձեր այդ խօսքերն երէկ, թուեցաւ ինձ նշմարել, այն տեսարանէն յետոյ որուն բնաւ չէի երեւակայեր թէ տեղի պիտի տար մեր այցելութիւնը, թուեցաւ ինձ ձեր խօսակցութեան մէջ նշմարել տեսակ մը վիշտ և ցաւտամ զոր այսպէսներ։ Անոնց կարդրութիւնը չէին ըմբռներ այդ միջոցին, սակայն խորհրդածութիւնն, և մանաւանդ տեսակ մը զգացում որ ծնունդ առաւ յիս ի տես ձեր կացութեան, առաջին կարծիքս փոխեցին։

—Երէկուընէ ի վեր ալ բոլորովին հակառակ փոխոխութիւն մը տեղի ունեցաւ յիս։ այո՛, պարո՛ն, յոյսն իր սովորական արդիւնքն յառաջ բերաւ։ տագնապալի դիշերուան մը մէջ զոր մարդս կ'անցունէ սիրեցեալ ոգեւորի մը մնարին մօտ, շատ բան կը խորհի։ Ներողամտութեան մէջ է, յանցանք, անդորրութեան գաղտնիքը, եւ հանդ լինիլ մեր գործածելիք միջոցներու գործածութեան մասին։ Ցիշեցէք թէ տոքթորն էր, Մօռիսի մանկութեան բարեկամը, Բարիզու երեւելի բժշկաց մին, որ խորհեցաւ, հրամայեց այս ամէնը։ Մնաց որ ո՛չ ոք կարող է անցեալը փոփոխել։ Վրանդը շատ մը բաներ կը բարեփոխէ, շատ մը պատշաճութիւններ ոտնակոխ ընել կուտայ և ինձ՝ համբերութիւն ու համակերպութիւն կը պարգեւէ։ Ինձ ըսին թէ պարքս էր այսպէս շարժիլ։ ուրեմն պարքս պիտի կատարեմ և օր մը անշուշտ Մօռիսի երախտագիտութիւնը պիտի վարձատրէ զիս։

—Կը խոստովանիմ, տիկին, թէ ինձ զարմանք կը պատճառեն այս ժամուս ձեր այդ խօսքերն երէկ, թուեցաւ ինձ նշմարել, այն տեսարանէն յետոյ որուն բնաւ չէի երեւակայեր թէ տեղի պիտի տար մեր այցելութիւնը, թուեցաւ ինձ ձեր խօսակցութեան մէջ նշմարել տեսակ մը վիշտ և ցաւտամ զոր այսպէսներ։ Անոնց կարդրութիւնը չէին ըմբռներ այդ միջոցին, սակայն խորհրդածութիւնն, և մանաւանդ տեսակ մը զգացում որ ծնունդ առաւ յիս ի տես ձեր կացութեան, առաջին կարծիքս փոխեցին։

—Երէկուընէ ի վեր ալ բոլորովին հակառակ փոխոխութիւն մը տեղի ունեցաւ յիս։ այո՛, պարո՛ն, յոյսն իր սովորական արդիւնքն յառաջ բերաւ։ տագնապալի դիշերուան մը մէջ զոր մարդս կ'անցունէ սիրեցեալ ոգեւորի մը մնարին մօտ, շատ բան կը խորհի։ Ներողամտութեան մէջ է, յանցանք, անդորրութեան գաղտնիքը, եւ անդորրութիւնը գրեթէ երջանկութիւն է։ Կը տեսնէք, պարո՛ն, որ ողջամիտ եմ, եւ թէ այսօր կարող եմ պատասխանել երէկ ձեր ինձ ըսածներուն։

—Արդեւք համարձակախօսութեամբս ձեզ տհաճելի լինելու դժբաղդութիւնն ունեցած եմ։ Եւ սակայն, երէկ, չըսի ձեզ այն տեսակ խօսք մը զոր այսօր կրկնելու պատրաստ չըլլամ։ Միայն այսօր, մի անգամ եւս տեսայ զձեզ։ երէկուընէ ի վեր, կարող եմ աւելի կատարեալ կերպով գնահատել զձեզ, եւ երէկուան ըսածիս վրայ կը յաւելում այսօր թէ չեմ ըմբռներ որ ինչպէս կարելի է անհաւատարիմ գըտնուիլ ձեզ եւ թէ տրամադիր եմ խղճալ ձեր ամուսնոյն վրայ եթէ բացարձակապէս չէք ուզեր որ այսպանեմ զինքը։

—Պարո՛ն, . . . մրմնջեց Քլոթիլտ կարմրելով, և եւ ետ քաշուելու շարժում մը ընելով ակամայ, որով մատնեց այն ծայրայեղ շուարումն որուն մատնած էր զինքը Ֆապիէն։

—Եթէ ուզէք, բոլորովին կը լռեմ, շարունակեց երիտասարդը։ բայց երբ ձեր քով բերենք այն կինը որ ձեր ամուսինն ա՛յն աստիճան կը կուրցունէ որ սա ջնջամարեր թէ ուրիշ կիներէ ո՛րքան գերազանց էք դուք, պիտի ներէք ինձ անշուշտ ո՛չ այնքան ցաւիլ զին

ֆը·ի չէ վաճառած Աւստրիոյ Էլիզապէթ Կայսրուհւոյն, այլ պարզապէս նուիրած է Ն· Վեհափառութեան, ի ցոյց երախտագիտութեան այն պատուոյն համար զոր Կայսրուհին բրած էր առ Տիկին Արմենիա՝ անցեալ աշնան բնակելով Նոյն ամարանոցին մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղաքական ժողովոյ գիւանն երեկ է՛նիսա գումարեցաւ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամէն· Ս· Պարիարք Հօր և տենապետութեամբ Վահէ· Մաքսուտ Սիմոն պէյի և զբաղեցաւ այլ և այլ ընթացիկ գործոց կարգադրութեամբ։

Եւդոկիոյ պատրիարքական փոխանորդ Արժ· Եղիշէ Ծ· վարդապետ Ա.յվազեան իւր պաշտօնին վերաբերեալ հրամանագրերն ստանալով երկուշաբթի իւր պաշտօնատեղին (Յեւդոկիա) պիտի ուղեւորի։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Պարսկաստանէն խմբագրութեանս հասած նամակներ չատ աննպաստ տեղեկութիւններ կուտան Ատրպատականի Առաջնորդ Սոեփան Եպիսկոպոս Մելիթարեանի պաշտօնավարութեան մասին։ Առ այժմ լաւագոյն կը համարինք զանց ընել հրատարակութիւնն այդ նամակաց, որոց պարունակութիւնն ոչ թէ միայն պատուաբեր չէ Ն· Սրբազնութեան, այլ գայթակղեցուցիչ իսկ է։ Անշուշտ ժողովրդային բողոքներ ուղղուած են առ Վեհ· Կաթողիկոսն, որում անկ է տնօրինել զպարտ ու պատշաճն։

Կը բաւականանանք ուրեմն այս յիշատակութեամբ, և անհերկիւր ենք որ գայթակղեալ ժողովրդեան դանդատանաց վերջ կը տրուի ընդ փոյթ։

Յաւօք կ'իմանանք թէ Բարձր· Նուպար փաշայի դուստրը՝ ՏԻԿՆՈ ՏԻԳՐԱՆ ՓԱՇԱ, հակառակ բժշկական ամէն խնամից, վարենալով ճողոպրիլ զինքը տանջող հիւանդութենէն, մահկանացուն կնքեր է Նարոլիի մէջ ուր կը գտնուէր իր հօր և ամուսնոյն հետ։ Կ'բսուի թէ հանգուցեալ տիկնոջ մարմինը Պոլիս պիտի բերուի։

Բ· Դրան իրաւագէտ խորհրդականաց օգնականներէն և ազգային բանասէրներէն ձիվանեան Մեծ· Նշան էֆ·ի մայրը· տիկին Էպրու նախընթաց օրը մեռնելով՝ երեկ յուզարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ ընկերատաց, ընդ նախագահութեամբ Խրիմեան Սրբազանի և ի ներկայութեան բազմաթիւ բարեկամաց։

Յառաջիկայ կիրակի գիշեր, փետր· 26, ի նպաստ Պէշիկթաշի Մաքրուհեան երկսեռ վարժարանին, թատերական ներկայացում մը պիտի տրուի Յունաց Լէսկիի սրահին մէջ Օսմանեան խմբին կողմանէ առաջնորդութեամբ Ղ· Մ· Մնակեանի։ Ներկայացուելիք խաղն է ԴԵՂԵՑԻԿՆ ԱՄԵԼԻԱ, թատերգութիւն 5 արար, և 48 ֆրանոյ էլեռ էրշանէք, կատակերգութիւն մէկ արար· գլխաւոր դերակատարք են Պ· Մնակեան, Պիննէմէճեան, Սիսակ, Մատթէոսեան Զօպանեան, Տիկին Զ· Հէքիմեան, Տ· Սամթինիկ, Տ· Պիննէմէճեան և Տ· Զօպանեան։

Տոմսակաց գինն է 20 զրուշ, տղայոց համար 15։ Երեկոյթին կանոնաւորութեան և մանաւանդ ընտանեաց հանդստութեան համար Հոգաբարձութիւնը ձեռամբ մի կարգադիր մանչախմբի նախապարտաստութիւններ ձեռք առած է։

Մաքրուհեան երկսեռ վարժարանի հոգաբարձութիւնն յոյս մեծ ունի որ պատ· թաղեցիք պիտի փութան իրենց ներկայութեամբը պատուել սոյն բարոյալից երեկոյթն, որդ հասոյթը պիտի յատկանայ իւր խնամից յանձնուած աղքատիկ ուսանողաց մասնաւոր զարգացման։

Ներկայացման սկզբնաւորութենէն առաջ վարժարանին աշակերտք ընկերակցութեամբ նուագածուայ խմբին Համիտյէ քայլերգը պիտի երգեն։ Հեռաւոր թաղերէ եկող անձանց համար Լէսկի սրահը մինչեւ առաւօտ բաց պիտի մնայ։

Պալեան դերդաստանն, որպէս եւ յարակից ազգական դերդաստանքն, իւրանց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն առ ամէն վշտակից և ազակից աղնիւ անձինս, որք իւրանց ներկայութեամբը պատուեցին զտխրագին հանդէս յուղարկաւորութեան Անտոն պէյի Պալեան, և կը խնդրեն որ հաճին ընդունիլ իւրանց երախտագիտական զգացմանց հաւատիկը, սոյն տխուր հանդամանաց առթիւ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆԻ

Տրապիզոնի Թիրէպոլու գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Թորուլի գայմագամ Բէշիա փաշա։

Նոյն նահանգին Թորուլ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Էթենէի գայմագամ Մէհմէտ Բէշաա էֆէնտի։

Նոյն նահանգին Էթենէ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Օֆի գայմագամ Մէհմէտ Շեվքը էֆէնտի։

Նոյն նահանգին Օֆ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Թիրէպոլի գայմագամ Մէհմէտ պէյ։

Նոյն նահանգին Կէօրէլէ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Խորէի գայմագամ Ալի պէյ։

Նոյն նահանգին Խորէ գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Հաշուակալութեանց Դիւանի քարտուղարներէն Բէշիա պէյ։

—

Սալիսէի ատիճան տրուեցաւ Ցունաց Պատրիարքարանի պաշտօնեայներէն Տիմիդրի Վասիլիատի էֆէնտիի, քեռորդի Ամէն· Տ· Դիմոնեսիոս Պատրիարքի։ Նոյնպէս Սալիսէի ատիճան՝ Կաթոլիկ Ասորւոց Պատրիարքարանի քարտուղար Ճորճի Աչքը Պաշ էֆէնտիի։

—

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Առանայի Իչիլ գաւառին կառավարիչ Հասան պէյի։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդականներէն Պ· Պաթլէի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Պէլգրատի աւստրիական հիւպատոս Պ· Սթէֆանիի և Սէլանիկի երեւելի վաճառականներէն Պ· Պ· Հիւկօ ու Էտվար Ալաթինեի։

Այլ և այլ կարգի պատուանշանք Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան և մայրաքաղաքիս աւստրիական հիւպատոսարանի պաշտօնէից ոմանց։

—

Բ· ԴՈՒՌՆ ԵՒ Պ· ՏԷ ՀԻՐԾ

Նորագոյն տնօրինութեան մը համաձայն՝ Աբեւելեան երկաթուղւոյ տնօրէն և Պ· տը Հիրշի ներկայացուցիչ Պ· Կրօսհօլցի ու Բ· Դրան իրաւագէտ խորհրդական Վահէ· Դարբիել էֆէնտիի յանձնուեր է զբաղիլ կարգադրութեամբ այն մնդրամոն հաշուոյ որոցմով պիտի ճշդուի հինգ երրորդ իրաւարարին վճռած դումարին ճշգրտութիւնը։

Վահէ· Դարբիել էֆէնտի և Պ· Կրօսհօլց դործի ձեռնարկած են արդէն։

—

ԼԷՅԼԻԻ ԲԻՂԱՒՊ

Այս գիշեր խրամոյ Լէյլէի Բէզաբիլի տունն է, այսինքն խրամոյ Մարգարէի մեր յղուեան գիշերն։ Այս առթիւ բոլոր մզկիթք և կրօնային հաստատութիւնք կանթեղներով պիտի զարդարուին և բարեմաղթութիւնք պիտի լինին վասն կենաց և բարօրութեան Վահ· Սուլթանին։

Վասն եւս բոլոր նախարարք, կրօնային, քաղաքական ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարք կայս· պալատ երթալով այդ տօնին առթիւ իրենց շնորհաւորութիւնները պիտի մատուցանեն յոտս կայս· գահոյից։

—

ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ ՄԻԱՑՈՒՄ

Կամիջոց և խճուղեաց տնօրէնի օգնական Գէորգ էֆէնտի Ասլան նախընթաց օր Ագրիանուպոլիս ուղեւորեցաւ ուստից Տէտէ Աղաճ, Կիւմիլճինա եւ Տրամոյ պիտի երթայ։ Ըստ տեղեկութեանց Մենդրէսի, Հարաւոյ շինութեանց նախարարութեան կողմէ պաշտօն յանձնուած է Ասլան էֆէնտիի՝ ուսումնասիրել Տէտէ Աղաճի երկաթուղւոյ միացումն Սելանիկի երկաթուղւոյն հետ, այդ գծերու միացումը կատարելու համար օսմանեան հողին վրայ։ Միացեալ գիծը պիտի անցնի Կիւմիլճինայէն, Տրամոյէն, Սէրէզլէն և Տօրիանէն։ Ցոյժ կարեւոր գիծ մին է այս, թէ՛ Կ· Պոլսոյ և Սելանիկի միջև արագ հաղորդմանց հաստատման տեսակէտով և թէ՛ ռազմագիտական տեսակէտով։ Մենդրէսս կը յարէ թէ կառավարութիւնն որում Պէրլինի Դաշնագրոյն կնքման ժամանակէն, յանձնարարուած էր սոյն միացման գիծը, տրամադիր կ'երեւի այժմ զայն շինելու։

—

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱԶԴ

Այս աւուր թուրք լրագրոյ մէջ հրատարակուած է Տպագրական Տեսչութեան հետեւեալ պաշտօնական ազդը։

«Տպարաններու օրինաց 13րդ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն իւրաքանչիւր տպարանատէր պարտի իւր տպագրած գրքերու, տետրակներու, ազդարարութեանց և այլոց ներքեւ նշանակել իւր անունը, տպարանին գտնուած տեղը, փողոցն ու թիւը։

«Արդ, նկատելով որ տպարանատերք ոմանք չեն յարգեր օրինաց այս տրամադրութիւնն, այսու պաշտօնական ազդով բացարձակապէս կը ծանուցուի թէ այդ կարգի տպարանատերք պիտի պատժուին ըստ տրամադրութեան նոյն օրինաց։»

—

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Վեհ· Սուլթանի այն Իրատէն, որ կը հրամայէր նահանգաց ոմանց մէջ տիպար-արտեր հաստատել տպագրային գործոց ընդհանրացնելու պայմանաւ, սկսած է գործադրուիլ այլ և այլ կողմեր։ Սուրիոյ և Առանայի նահանգաց մէջ արդէն այդ արտերու համար հարկեղած գեհինները գնուած և շէնքերու կառուցման համար ևս պատրաստութիւնք տեսնուած են։ Ի Սելանիկ երկրագործական ագարակը պատրաստուած և երկրագործական վարժարանի շինութիւնն ևս աւարտելու մօտեցած է։ Երկրագործական քննիչ մը ևս Պրուսա զրկուած է արդէն, երկրագործական վարժարանին ու ագարակին հաստատութեան ձեռնարկելու համար։

—

ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՄԻԹՅԹԻՆԵՐԸ

Բարձր· Շէյխ-Իւլ-Իսլամ էֆէնտին հրահանգ ուղղած է բոլոր կուսակալաց և կառավարչաց՝ տեղեկագրել թէ Միւֆթիներն ո՞ր ատիճանի կարողութիւն ցոյց կուտան իրենց պաշտօններու մէջ, թէ ինչ կերպիւ կը վարեն Միւֆթիութեան և Իրատէի ժողովոյ անդամակցութեան պաշտօններն և թէ ինչ ծառայութիւններ կը մատուցանեն այդ պաշտօններու մէջ։

—

ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼ ՊԱՇՏՕՆԵԱՑՔ

Ոստիկանաց հաշուակալի հետեւորդ պաշտօնեայներէն Մոսթաֆա էֆէնտի, որ իբրեւ խարդախ ամբաստանուած էր, Պեռատան խորհրդոյ նախնական ատենին առջեւ դատուելով 13 ամուսն բանտարկութեան դատապարտուեցաւ։

Բազաբատեստութեան պաշտօնեայներէ մեսվաճառաց քննիչ Ահմէտ պէյ իւր ինչ ինչ ապօրէն ընթացից համար նոյն ատենի առջեւ դատուելու իբրեւ սուղանք իւր մէկ ամեանոյ աշխատանքը զրկուելու դատապարտուեցաւ։

—

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

Սրամոլ կը պատմէ թէ Պ· Ղուկասեան նախընթաց իրիկուն հանդարտաբայլ Բերայի շիտակ ճամբէն անցած պահուն, նոր թատրոնին մօտ յարձակում կրեր է Պ· Էռնեստ Քրէսբէնի կողմէ որ դաւազանի քանի մը հարուած իջուցեր ու ծանրապէս վիրաւորեր է զնա։ Պ· Ղուկասեան մօտակայ դեղարան մը տարուելով նախնական դարմանները ստացեր է։ Պ· Քրէսբէնի դէմ ձերբակալման հրամանագիր եղած է։

Սրամոլ կը յարէ թէ կնոջ խնդիր կայ գործին մէջ։

—Առանայի լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ նահանգին շրջակայ գիւղերէ միոյն մէջ այր և կին քսան հոգի մէկ սենեակի մէջ հաւաքուած վաճառելու համար հինգ օրոյայ չափ վառօթ կը բաժնեն ե· ղեր իրենց մէջ, երբ վառօդը կրակ կ'առնու և անոնցմէ 18 հոգին անմիջապէս կը մեռնին և երկուքն ալ ծանրապէս կը վիրաւորուին։

—Անցեալ երկուշաբթի օր երկու յոյներ, մին պարտիզպան և միւսը հիւսն, որք բարեկենդանի առթիւ բաւական գինով էին, Օրթագիւղ Պէշիւք Ասլանմ կոչուած տեղն իրարու հետ կռուի կը բռնուին և մին իր ձեռքը գտնուած օղիի չէն իր ընկերոջ գլխուն զարնելով կը վիրաւորէ։ Ոստիկանութիւնը վրայ հասնելով կը ձերբակալէ վիրաւորողը։

—Հեռագրական և թղթատարական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձիերը Մուսթաֆա Փաշայի հեռագրական կայարանին մէջ օտար լեզուաց հաղորդակցութեանց սկսուած է։

—Բազաբատեստութեան կշիռներու քննիչներէն Մուսթաֆա աղա երկի յանկարծամահ եղաւ իւր պաշտօնին գլուխը գտնուած պահուն։

—Պէյրութի պահեստի զօրաց հրամանատար Միրզիվա Իսրահիմ էֆէնտի փաշա, որ իւր հիւանդութեան պատճառաւ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր, երէկ մեռաւ։

—Հեռագրական գումարտակի գերազարպետ Բէյֆէթ պէյ հինգ տեսակ կառքեր հնարած է զինուորական հեռագրի գործիները փոխադրելու և երթևեռութեանց միջոցին ևս հեռագրական հաղորդակցութիւններ կատարելու համար։ Բէյֆէթ պէյի այս գիւտն ընդունուած է ընդհանուր ասպայիկոյին կողմէ և արժանացած նորա գնահատման։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԲԵՐԱՅԻ

Այս գիշեր ՈՐՖԷՈՍ Ի ԴԺՈԽՍ Orpheè aux Enfers Օֆէնպախի հռչակաւոր օբէրէդն, ի նպաստ առաջին կատակերգակ Պ· Պոնէլիի։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱՅԺՍՆ ՀԱՎԱՍ

Լոնտոն, 6 մարտ·

Անգլիական բոլոր լրագրաց հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Միլան թագաւորն իր քով պիտի կոչէ Ղ· Ռիսպէչ, և կը յաւելն որ իշխանութիւնք կ'անցնի ռուսաբէր կուսակցութեան ձեռքը։ Կը դուշակեն թէ Սերպիոյ թագաւորն ի մօտոյ պիտի հրաժարի։

—

Լրագրոյս մամուլը գրուելէն ետքն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Միլան թագաւոր հրաժարած է գահէն, և որդին յաջորդած է։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 23 փետրվար
Դահեկան

Օսմանեան Բանսալիտ		
Երեկ երեկոյ զոյ· (Փակայ·)	Սկզբ	17 14
Պօրսային գոյս· ելէն վերջը	»	17 10
Բեւոյն մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	17 16
Կէս օրին	»	17 18
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏՈՒԹԻՒՆ		
Երեկ երեկոյ		43 15
Այս առաւօտ		43 20
Կէս օր		43 20
ԸՆԹԱՑՔ ԱՐՕՒԹԳԻՈՅ		
Գրամատուութիւն	Ա· Սկզբ	28 20
»	Բ· »	16 20
»	Գ· »	17 18
ԲԱՅԵՆԵՏՍԻԿ		
Սօսիպեթ յէնեբալ.....	Անգլ· Լր·	4 29
Գրեսամ յէնեբալ.....	Օսմ· »	9 14
Պանք տը Գոնս	» »	7 27
Սօս· Շանմ է վարկ տը	» »	4 39
Թրամուէյ	» »	387 1/2
Բանքէ տը Լյոնթուզլի.....	Ֆր·	42 37 1/2
Օպլիկասիոն տը Թրիսթրիթէ	»	— —
Բանքնեթուզլի Լավիտոմի	»	110

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 6 Մարտ ժամ 5 վայր· 15 երեկոյ

Անգլ· բանսալիտ		98
Օսմ· » Սկզբ Դ· բացուեցաւ		15 3/4
» » » գոյս·ուեցաւ		15 3/4
» » » Ա.		28 1/4
» » » Բ·		16 1/2
» » » Դ·		15 3/8
Օթոման 1871		89
Փոխառութիւն 1877		100
Պանք Օթոման		11 3/4
Ռուսական փոխառ· 1873		102
Եգիպտական միացեալ (Ռունիֆիէ)		87 3/8
» առանձ· բրիվիլէժիէ		102 1/4
Տպրյա Սանդիկ		82 3/8
Տօմանիայ փոխառ· Բոշիլտ		102 1/4
Հունգարական յարատեւութիւն 4 %		— —
Ֆրանսական Բարիզի վրայ		25 536

Վիեննա, 6 Մարտ ժամ 4 երե·ոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	121 80
Օսմանեան երկաթուղի	23 50

Բարլին, 6 Մարտ ժամ 3 վայր· 45 երեկոյ

Ֆրանսական Լանթի 4 1/2 %	194 85
» » 3 %	85 57 1/2
Օսմանեան քանսալիտ Սկզբ Փ· բացուեցաւ	16
» » » գոյս·ուեցաւ	16 97 1/2
» » » Բ·	16 80
» » » Գ·	15 80
Օսմանեան երկաթուղի	49
» Իզմիրի ժամանեթուղի	
Պանք Օթոման	547 50
Դրէսդի Լիմոնէ	718 75
» Ֆոնսիէ	1377 50
Բանքնոտոմ Լիմոնի	1860
Սուէզիզի ջրանցք	2265
Ռուսական 5 % 1871	102 1/8
Իտալական Լանթի	96 30
Սպանիական արտաքին	76 1/4
Եգիպտական միացեալ	443 75
Բրօբրիթէ թիւրք	450
Հելլենական 5 %	452 50
Ջեք Լանտրայի վրայ	25 34

ԲԱՐԻԶ ԹԱԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարլին, 6 Մարտ ժ· 10 վ· 30 երեկոյ

Ֆրանսական Լանթի 3 1/2 %	85 67 1/2
Օսմանեան քանսալիտ	16 02 1/2
Եգիպտական	445

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ

ԱՆՏՈՆ ՊԷՅ ՊԱԼԵԱՆ

—

ՍԿԻՍԻՏԱՐ, 22 փետր·

Բուն բարեկենդանի կիրակի օրն, յուզարկաւորութեան տխուր հանդէս մը կատարուեցաւ Սկիւտարի Ս· Խաչ եկեղեցւոյն մէջ, որուն կը նախագահէր Ամեն· Խրիմեան Հայրիկ, ընկերակցութեամբ Դերեսար Պէյ Սրբազանի, և բազմաթիւ վարդապետաց և քահանայից։ Պալեան կարապետ Սմիրնայի անդրանիկ որդին, Անտոն պէյ, կը յուզարկուէր ի հանգիստն յաւիտենից, յետ երկարատեւ և բազմաչարչար հիւանդութեան։ Ցուզարկաւորս պատուաւոր բազմութիւն մը, որ գլխած էր մայրաքաղաքիս այլ և այլ թաղերէն, և յորս կը փայլէին Մաքսուտեան պէյերն, Ներսիսեան էֆէնտիք, Ասպետ Զունդ, և այլն, սգակից կը լինէին Պալեան, Տատեան, Միսաքեան, Սեզրոսեան, Փափազեան, Կրճիկեան և այլ ազնուատոհմ գերդաստանաց, իրենց ըրած ցաւալի կորստեան վրայ։ Դեր· Նար-Պէյ Սրբազան պերճախօս դամբանականաւ մը ջանաց մխիթարել զանոնք, յիշատակելով հանգուցեալ Անտոն պէյի կեանքն, եւ քառամեայ վշտագին հիւանդութեանը մէջ ցոյց տուած քրիստոնէական համբերութիւնն եւ աստուածասիրութիւն։ Յիշեցուց նորա բարեպաշտ եւ եկեղեցասէր հոգին, ի մանկութենէ ցմահ։ ողորմած եւ տաքատաքէր բնաւորութիւնը՝ բովանդակ կեանցը մէջ, մինչեւ անգամ ի մնաս անձին իւրոյ, շնորհելով առատաձեռնութիւն, եւ երբեմն ևս՝ զոհ գնալով խաբեպատիր անձանց։ Մեծանուն կարապետ Սմիրնայի երէց որդին՝ լիովին ժառանգած էր իւր անմոռանալի հօր բարեպաշտ, ողորմածասէր և հաւատացեալ հայասէր հոգին, և ջանացած էր միշտ բարձր պահել Պալեան դերդաստանին եկեղեցասիրութեան և ազգասիրութեան աւանդութիւնքն։ Փայլած էր նա ընտանեկան առաքինութեամբք, և շնորհած էր իւր սիրասուն զաւակաց ընսիր դաստիարակութիւն և ազգասէր սիրտ, որոց անվրդովական ծնողասիրութիւնն՝ յատէտ առիթ ունեցաւ փայլելու իւրեանց մօրն եւ հօր տագնապալի հիւանդութեան օրերուն մէջ, հիացուցանելով զամենայն ականատես վերկայս Անտոն պէյ կ'երթար հանգչիլ ի ցաւոց կենցաղոյս, տեսնելով ուրախութեամբ որ իւր մեծահանճար եղբայրն, Վահէ· Սարգիս պէյ Պալեան, ունենալով իւր բարձր հովանեացը ներքեւ՝ զոսպանդաւոր հարազատն Սիմոն պէյ, եւ զքաջուսումն եղբօրորդին՝ զԼեւոն պէյ, կը շարունակէ վայելել զշնորհս Վեհափառ Սուլթան Համիտ Կայսեր, բարձր ի գլուխս փայլեցուցանելով հայ ճարտարապետութեան հանճարն, որ դարաւոր ձիրք մըն է Պալեան ազնուաշուք դերդաստանին, և որ հիացուցած է նաև զնչերոպա իւր շքեղնարկերա պալատներովն յատուկն Վոսփորի, որք մշտնջենաւոր կոթողք են հայ հանճարոյն, և Օսմանեան կայսերաց վեհ և արուեստագիտական ոգւոյն և վեհաշնորհ պաշտպանութեանն։

ՍԿԻԻՏԱՐԱՑԻՆ

ՄԱՆՈՒԱՆՑ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ԳԱՍՏԳԻՒՂ

Հանդէսներու եւ երեկոյթներու եղանակը՝ անցեալ կիրակի իր պատշաճ աւարտմանն հասաւ Տիկին Մատակեանի տունն ի Գասդ-գիւղ, մեզ համար օրինակելի նորութեամբ մը, այն է մանկանց ցերեկային հանդէսով մը, կամ աւելի՝ մէջ խօսելով, պարերգահանդէսով մը։ Եւ ո՞վ կրնայ մանկանց զլանալ պար։ Ամենն կամակոր և խստաբարոյ հսկաակարգն իսկ պարահանդէսներու՝ չ'կը· նար տարկել թէ բարուց մաքրութիւնն ի վտանգի է, երբ այսպէս անմեղ պարածք են պարարերք։

Անոնք որ չեն հաւատար Տիկին Փափ-Բարիսանթիէի աութենեան թէ «ճանճրացող մանուկը չ'ուսանիր» և հակառակին, հոն գտնուելու էին տեսնելու համար թէ 4-8 տարեկան մոտաղ այս արարածք ինչպէս գիւրաւ ըմբռնած էին պարերուն ամենէն կնճռատ մասերն իսկ։ Թէ՛ ասոնց անշփոթ կարգադրութեանն և թէ իրենց շարժմանց շնորհալի ձեւերուն համար յիրաւի կրնային իրենցմէ մեծերուն անգամ օրինակ հանդիսանալ։ Պարէն յետոյ, պարերգ մը միշտ ընկերակցութեամբ դաշնակի։ Այս ալ անսխալ հնչմամբ և գեղարիկ ձեւերով, յետոյ վերոյհն պար, զոր անխոնջ սկսել կ'ուզեն միշտ կամք և պատրաստ կայթելու և կայտառելու, իրենց ոսկեճամուկ և նարոտակերպ զգեստներով։ Ցիշենք՝ ըստ պատահման՝ Ռոմանացի գեղջկուհին, Սպանիացի գեղջկուհին, Ալզաս-Լոռենցի գիւղացին, պարտիզպանուհին, Թեմեհեանիը, խիստ անմեղս Մէֆիստոփէլ մը և այլն։ Մոռնանք և ունկնդրենք իրենց զուարթ ճառուղմանց։ Ահա քաղցրիկ զոյգ մը, մին՝ ձեռքը գիստերուն վրայ զարմացկոտ աչքով, գլուխը դէպ ի միւսը կարկառած, կը հարցուցէ «ի՞նչ ես դուն—սա՝ ժպտելով, և՞ս . . . ես՝ չատանայ եմ»։

Եւ թեւ թեւի կը հեռանան· ցանկալի՛ գիտոնք՝ եթէ ամէն սատանայ ատոնց նը· ման է։

Ի՞նչպէս լաւ կը փայլեն այս այլակերպ և գոյնզգոյն տարազք իրենց վարդ դէմքերուն որոցմէ մանագայթող խիզդն ու խայտանքն կարծես հանդիսատեսներուն սիրտը կ'անցնին։ Եւ ի՞նչ հոգեմորոյզ հակապատկեր մեր դպրոցականաց մեծ մասին վատառողջ, վատոյժ և վատարարարիկ երեւութին՝ զոր այցելուներէ շատեր դիտած են ցաւելով։

Հանդիսին ներկայ գտնուող շատ երիտասարդներ կ'տխտսային որ 20 տարի յետոյ ծնած չէին՝ յիշելով իրենց մանկութեան «խամրոցներուն» տիրացուշ օրերն՝ յորս ամէն շարժում՝ անառակութիւն, և ամէն զրօսանք յանցանք էր համարուէին։ Մինչդեռ հոս ի՞նչ սիրալիր մտերմութիւն, և միանգամայն պատկառանք կը ցուցնեն մանկունք առ իրենց դաստիարակուհին, որ զանոնք նուաճած կ'երեւի ո՛չ թէ երկիւղն երկաթեայ գաւազանաւ, այլ սիրոյ մեռաքնայ սանձովը։ Իրաւունք չունի՞ն ուրեմն արձակուրդի ժամն՝ արագահոս, և կիրակի օրերը երկայն գտնելու։

Զատ սենեկի մը մէջ ի տես գրուած էին կարգաւ՝ տղայոց աշխատութեան իրերն, Ցիլէօպէլի առաջին նուէրն՝ գոյնզգոյն բրդապատ առաձիգ գնոտակներ, Ցիրէօպէլի երկրորդ նուէրն առ տղայս՝ փայտեայ խորանարդ մը, գլան մը և գունդ մը, ալիւմներու կոտորակները, բուրգ, որմնարդի գոյնզգոյն բաղմակարգ փայտերէ կանգուններ, գունաւոր թղթէ հիւսուածներ և այլն, ամենքն յատկապէս Վիեննայէ բերել տրուած։ Ասոնցմով ձեւի, չափի, գոյնի և այլ այսպիսի պիտանի և տղայոց մտաց յարմար գիտելիք կ'աւանդուին՝ որոց պակասութենէն չատ յառաջացած ուսանողներու մտաց մէջ յետոյ տարօրինակ թիւր կամ աղօտ իմացմունք տարրացած կը գտնուին։ Մեռնոյն ատեն կ'ուսանին իրենց գործածած նիւթերուն տեսակը, տարբերութիւնք, պէսպիսութիւնք և կիրառութիւնք։ Այս ամենուն վրայ տեղեկանալ ուզեցի մանուկներէն մէկէն, որ խկայն գոհացոյց զիս այնչափ վստահ և արագ ճոխարանութեամբ մը որ չ'կրցայ հետեւիլ իրեն, և նա ծիծաղելով դանդաղամտութեանս վրայ՝ հեռացաւ քովէս։ Դպրոցը վայելուչէս զարդարուած էր կրօնական պատմական պատկերներով և գծագիներով։

Ներկայ էին ծնողաց և բարեկամաց խուռն բազմութիւն մը՝ զրս մեծարելու համար չքաւորեղան մը պատրաստել տուած էր ազնիւ հիւրընկալ տիկինն։ Հանդէսն սկսաւ ժամը 6ին և աւարտեցաւ 11 1/2ին, և ամէն ոք մեկնեցաւ գոհ և երախտագէտ սրտիւ, զի հին կրթութեան ամէն կաշկանդիչ կապերէն ազատուած՝ առողջ, աշխոյժ, և սրամիտ մանկութիւն մը կը պատրաստուի ազգին՝ շնորհիւ ազնուական տիկնոջ որ Գերմանացւոց բանաւոր և բնական կրթութիւնը մեր մէջ մուծանելու գովելի առաջնութիւնն ունեցած է։ Իսկ՛ թէ Գասդիւղցիք գիտնային մեծագոյն օգուտներ քաղել այսպիսի գծուարագիտ մանագիտի մը իրենց մէջ ներկայութենէն։

...

ՏԻԿԻՆ ԹԷՆԱՌ

Այն ազնկայազ ժխորին մէջտեղ որ կիրակի իրիկուն կը պատէր զհամայն Բերա, Բարեկենդանի երգերուն, պարերուն ու խրախճանութեանց մէջոցին, Թէպէ-Պաշիի Թատրոնն —աւելի սիրուն անուան մը արժանի այդ յարկը— գոգցես խաղալիկ կղզւոյ մը երեւոյթն առած էր, ալեծուփ ովկիանէն շրջապատեալ։ Դեռ բաւական գնահատողներ կան եղեր գեղեցիկ մոաց ու տաղանդի, որ այդ երեկոյթը ցնծագին հանդէսէ մը նախամեծար սեպելով գիմեր էին ի թատրոն։ և գնահատողներ ամենարարձր դասէն։ Արդարեւ, կիրակի գիշեր մեր շուրջը, բազմոցներուն վրայ, կը տեսնէինք գրաստէր հանդիսականներու խուռն մը — մեծամասամբ եւրոպացի — և մեր գլխուն վերեւ, թատեակներուն մէջ, դեսպանաց ու դեսպանուհեաց, երեւելի տիկնանց ու պարոնց շարք մը, որք ազնուապետական դահլիճի մը շուքը կը տարէին հոն՝ Մոնդէպլէզ կոմսուհւոյն հրաւիրանօք համախմբեալ։

Տիկին Թէնառ, Գովէտի-Ֆրանսէգի տանդանաւոր արդիւնքներէ մին, մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը կ'ազդէր անոնց որք նոր պիտի լսէին զինքն, ո՛չ միայն անոր համար որ հաղուագիւտ բան մըն էր այս կէս-գրական երեկոյթը Պոլսեցւոց համար, այլ զի մեր մտաց վրայ բացարձակ իշխանութիւն մը ունի, անհուն հրապոյր մը և անբացատրելի արժէք մը, ինչ որ Բարիզէն կուգայ։ Հաւաք մը գործած է այս — սխալ կամ ուղիղ — մինչև իսկ նախապաշարում մը։

Տիկին Թէնառ սկսաւ իր բանախօսութիւնը, նիւթ ունենալով Ֆրանսայի հինգ երեւելի թատերգակ հեղինակներ, եւ առաջին խօսքէն յայտնեց թէ բառին իսկական նշանակութեամբ ֆանատիկ մը չէր իր ընտրեալքը, որ կրնար տարտուկ պատճառել, այլ պարզ էշտրէտ մը այդ հեղինակաց ներքին կենաց, բարուց ու սովորութեանց վրայ։ Եւ «վեր առաւ» նախ Ցրանսուա Գոբէն, պատկերացընելով այդ ժամանակակից բանաստեղծին փոփոխ կերպարանքը, համակրելի խօսուածքը, մելամաղձոտ նայուածքն որ գինքը տեսնողները, մանաւանդ գեղեցիկ սեռն, յինքն կը յանկուցանեն։ Նկարագրեց թէ ինչպէս, սրահներու մէջ, կանայք կարգահատէին ի նա «էկոգ բանաստեղծ, ո՛րքան ալ վոտ է» ըսելով ու չրջապատելով զինքը։ և յետոյ, երբ Գոբէ կոչուեցաւ բազմէլ «քառասնից աթոռոց», զարմանքն այդ արգահատողներուն, թէ ինչպէ՛ս պիտի կարենար նա սովորական մահկանացուոց նման ակադեմականի համազգեստ կրել ու թուր կախել։ բանաստեղծն, որ ամենանդ իր երիտասարդութեան ամենէն թարմ մտքոյին, առաջին հովէն կործանելու չտի փափուկ երեւոյթ մը ունէր յաչս զինքը պաշտողաց, որք իրր գերմարդկային էակ մը կ'երեւակայէին զնա, ամէն մարդկան նման և գուցէ քիչ մըն ալ աւելի, խնամ կը տանի իր անձին պահպանութեան, կանոնաւոր կեանք մը կը վարէ և մանաւանդ լաւ ախոր

վրայ։ Լաւ խօսող մը (causeur) և լաւ ընթերցող մը (lecteur) է։ Հաղուագիտ է մէկն որ իրմէ աւելի ազդեցիկ շնչով ընթերցում մը կատարէ և անգամ մը որ Գօմէտի Ֆրանսէզի դերասանք ու դերասանուհիք համախմբուած էին իր մէկ առասին ընթերցումը լսելու համար, երկրորդ արարուածին ընթերցումն աւարտելէն յետոյ ամենքնիս ալ յուզեալ էինք ու կը ծափահարէինք։ Եւ գիտէք թէ, յարեց տիկին Թէնառ, մեզ՝ առդիսդներս՝ գիւրաւ յուզուղի համաւ չենք վայելեր։ Նոյնքան բարձր գնահատուած է նաեւ իր խօսողի համաւը։ Երբ սրահ մը կը մտնէ, Տիւմա դ'Երթայ կը բաղմի կրակարանին մօտ, ներկայք բոլորակ մը կը գոգմեն իր շուրջ և ան իմաստասէր վիպասանը կ'սկսի խօսիլ այն յանկուցիչ ոճով և շահեկան եղանակաւ որ իրեն յատուկ է։ ու խօսակցութիւնը կ'ոգեւորի, կ'երկարի անդգալապէս, անհուն հաճոյք մը պատճառելով բոլոր ունկնդրաց։ Սրահներու մէջ չէ միայն որ Տիւմայի գաղափարները մեծ հետաքրքրութիւն կը շարժեն ու ախորժով կը լսուին։ օր չանցնիր որ մեծանուն հեղինակը նամակներ չընդունի կիներէ որք իր խորհրդոյն կը դիմեն։— «Սիրելի վարպետ, կը գրէ մին, ամուսինս այսօր սովորականէն կանուխ տուն դարձաւ, ի՞նչ կրնամ ընել—Ու այսպէս Բարիզի ամեն կողմէն, ամեն դասակարգի կիներ, իրենց առանին վիճակը կը պարզեն վարպետին առջեւ, իրենց սրտի ցաւերը կը պարզեն նմա և խորհուրդ կը հարցունեն։ Տիւմա տեսակ մը գոհունակութիւն կ'զգայ այն հոգեւոր բժշկի դերէն զոր կուտան իրեն ու ամենուն ալ կը պատասխանէ, ամենուն ալ յորդոր մը, խրատ մը կը գրէ։ Այս վիճակ արդարանալի է, երբ մտածենք թէ Տիւմա ամեն հեղինակէ աւելի ուսումնասիրած, զննած է կանանց սիրաը զոր իր մասնագիտութեան առարկայ ըրած է։

Տիկին Թէնառ յեռոյ խօսեցաւ Բայբրօնի վրայ որուն համաւին ամենէն աւելի նպաստած է «Le monde où l'on s'ennuie» թատերախաղն որ թարգմանուած է շատ մը լեզուներու։ հեղինակը, կարծես անուշադիր իր շուրջը բարձրացող չշուկներուն, իր բոլոր կ'եանքն, աշխատութիւնը նուիրած է միակ աղջկանն և այդ խաղի առաջին ներկայացման երեկոյին, սրահին որոտընդոստ ծափահարութիւններէն աւելի հաճոյք պատճառեց իրեն Ժանիի «Գէշ չէ, հայրիկ» (C'est pas mal, papa) խօսքն որով իր մանկական գնահատումն յայտնեց պիեսցեալ հօրն։ Բայբրօնի մասնաւոր հանգամանաց մասին ըսածներուն մէջէն շատանք յիշելով հատ մը։ Բայբրօնի տրամադրութիւնը կը գուշակուի իր փողոցային ձեւէն։ եթէ ուղիղ ձգուած է այն կուրծքին վրայ, նշան մըն է թէ հանդարտ և զուարթ վայրկեան մը մէջ կը գտնուի։ եթէ դէպի ձախակողմ ծռած է, Բայբրօն գրգռուած է։ իսկ եթէ փողոցովին խանգարուած և ուսին վրայ ինկած է, սաստիկ յուզման և բարկութեան նշան մըն է։

Տիկին Թէնառ զբօսալի տեսութիւններ պարզեց նաև Սարտուի և Նատօի վրայ, զորս հակիրճ տեղեկագրութեան մը մէջ ամփոփել ջանալն ապերախտ աշխատութիւն մը կը դառնայ։ Վ. Սարտու հանրածանօթ գրող, երկու բառ ընենք միայն Կլուդավ Նատօի վրայ։ Ծերունի բանաստեղծ մըն է սա, ժողովրդական երգիչ մը, այր երգերն այնքա՛ն սիրելի են ժողովրդոյն, թէպէտ այժմ շատերէն մոռցուած։ 78 տարեկան է Նատօ ու դեռ կ'երգէ։ ժամանակակից Պէռանժէ մը։ Տիկին Թէնառ գաղտնի մը տալու համար անոնց որք չէին կարդացած Նատօի բանաստեղծութիւններն, արտասանեց Քոֆոնի երգն որ հեղինակին ամենէ աւելի սիրուն, զբօսալի և ընտանի երգերէն մին է։ Եթէ Ֆրանսայի չեղողներն իսկ անհուն ախորժով մը ունկնդրեցին այդ սիրուն բանաստեղծութեան, հապա քանի՛ հմակրանօք կը լսեն ու կ'երգեն զայն արդեօք ծերունի հեղինակին հայրենակիցք որոց սրտին թելերը կը շարժէ այն։

Տիկին Թէնառի բանախօսութիւնը եթէ ամբողջովին իսկ հրատարակել կարելի ըլլար, դարձեալ չպիտի կարենայինք լիակատար գաղափար մը տալ անոր գեղեցկութեանը վրայ, վասն զի հարկ է անձամբ լսել այդ գրագէտ կինը՝ իր սրախօս լեզուաւ, ճոխ առոգանութեամբ, նրբամտանկարութիւններովն որք արտասանեալ բանախօսութեան արժէքը մեծապէս կը բարձրացուցեն։

Գ. տը Մէյ, ժիմազի առաջնակարգ դերասանաց մին, համակրելի երիտասարդ մըն էր և թէ՛ իր մենախօսութիւնք թէ՛ Տիկին Թէնառի հետ միատեղ ներկայացուցած «արահի խաղերն» ցոյց տուին թէ արուեստագիտական ընտիր յատկութեամբք օժտեալ էր։ Գ. տը Մէյ շատ խնդացուց, բայց ո՛չ միմոական ձեւերով կամ կոշտ կատակաբանութիւններով, այլ այն ճաշակաւոր ձեւերով, նմանութիւններով ու սրախօսութիւններով որք կը յարմարին սրտի ճաշակաց։

Եթէ արդարեւ գեղ ներկայացումն էր այն զոր Տիկին Թէնառ և Գ. տը Մէյ աբեին կիրակի գիշեր ի Բերա, այդ երեկոյին գիրենք լսողներուն համար դառնութիւն կը պատճառէ այս, ըստ որում իրենք ալ այնքան շուտ կը հեռանան ի մէնջ այն արուեստագէտներուն նման որք լուսեղէն ամպի մը հանգոյն կուգան կ'անցնին Վոսփորի երկնից ներքեւէն, իրենց տաղանդին ու հմտաւոյն մէկ թեթեւ նշոյլը սփռելով մեր վրայ, անջնջելի յիշատակ մը թողլով իրենց վրայ գնալողներուն, և միանգամ եւս արծարծելով անհուն փափագներ՝ այցելելու այն ոստանն որ որոշանն է եղած իրենց և իրենց նմանեաց։

22 փետր. 1889 Տ. Ա.
Բերա

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐՃ

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Ա.

Երբ հրատարակուեցաւ Մ-ոչի ազգը, առաջին մտածութիւնս եղաւ այն ինչ որ կ'ըլլայ ամէն ատեն երբ պարբերական նոր հանդէսի մը երեւնալուն լուրը կ'առնունք։ «Ի՞նչ նիւթ պիտի գտնէ գրելու»։ Այս հարցումը չատ բերաններու մէջ է, և առաջին ակնարկով անպատեհ չը թուիր։ Կեանքի հորիզոնը, որ կը պարզի ժողովուրդի աչքերուն հանդէպ, անծայրածիր չէ։ ժողովուրդը իր շուրջը փոքրիկ դաշտ մը կը նշմարէ միայն։ անդ ուրախութեան կանչներն ու դժգոհի փսփսիրը խառնամուռն կ'ապրին։ ուրիշ ոչինչ։ այս է կեանքն իրեն համար։ Բայց այդ ժողովուրդի մէջ կան մենաւորհեալ էակներ որք ընտաւոր պարգեւներով օժտուած, այդ հորիզոնէն անդին տեսնելու չափ սրակնեայ են։ Գիտեն ազգանք կեանքի ծաղիկն ու տատասկն ուսումնասիրել, թէ ի՞նչպէս կ'աճին ու կը մեռնին։ կ'սփոփեն զանոնք որոց բաժինն եղած է միայն փուչն, անոր խայթուածներուն դէմն ու դարմանը կ'որոնեն, և աշխարհիս մէջ բարեբաստ համարուածներն զգոյշ կը պահեն այն թոյնէ զոր կ'արտադրէ անուշաբոյր ու գեղատեսիլ ծաղիկը։ Գիտեն ազգանք գերեզմանները պրպտել ու ներշնչաբաններ որոնել, հորիզոնէն անդին նայիլ և ապագային գուշակներն ըլլալ։ Այդ մենաւորհեալ էակներն ընդհանուր առումով գրագէտներ կը կոչուին։ երբ գրիչը ձեռք կ'առնուն, զմեզ հանդիսատես կ'ընեն տեսարաններու զորս նշմարել կարող պիտի չ'ըլլայինք առանց անոնց օժանդակութեան։ մեզ խորհրդածել կուտան խնդիրներու վրայ որոց գոյութիւնն իսկ անծանօթ էր մեզ։ Այն ատենն է որ կը մոռնանք հարցումիս և կը վայելենք անարատ հաճոյքները զոր գրականութիւնը կը պարգեւէ և յետոյ վերստին կ'սկսինք հարցնել։ «Հայոց մէջ գրելու ի՞նչ նիւթ կայ։»

Հայոց մէջ գրելու ի՞նչ նիւթ կայ։—Եթէ հաճոյ է ձեզ՝ համարեցէք արտաքոյ կարծիք, բայց իրականութիւնն այս է որ մեր կեանքը խորհրդածութեան ու նկարագրութեան այնքան առատ նիւթ կրնայ մատակարարել պատմարանին ու վիպասանին, հնագէտին ու հոգեբանին, իմաստասէրին ու բանաստեղծին որքան թերեւս կարող չըլլայ ընծայել օտար ազգերէ շատերու կեանքը։ Օրինակի համար, ֆրանսացին այսօր չուարած է թէ ի՞նչ նորութիւն գտնէ վէպի նիւթ։ պատմութիւնը գրեթէ այլ ևս դաղտնիք չունի, և բանաստեղծն անճարկած չդիտեր ի՞նչ նոր երգ երգել։ Իսկ մեր կեանքը նման Ասիայի անդրջրհեղեղեան ածխահանքերու որոց տակաւին բահ ու բրիչ չէ հպած, լի բազմատատ երակներով, կ'սպասէ անոնց որք զինքը պիտի շահագործեն։ ժամանակակից մեր կեանքն ու բարքը իրենց բազմերանգ պարագայներով զրոս արտադրած են ու կ'արտադրեն կառավարութիւններու, օրէնքներու տարբերութիւնները, դարերու աւանդութիւնները, կրօնական զգացումներն ու գաղափարներն հաղիւ թէ սկսած են դանել իրենց պատմաբանները, հոգեբաններն ու վիպասանները։ Անցեալ պատմութիւնը ծածկուած կը մնայ աւերակներու ներքեւ։ դիւցազնական աշխատութիւններ հաղիւ թէ կարողացած կորզել ապառաժներէ ու չիրիմներէ իրենց գաղտնիքներու փոքրիկ մի մասը։ Ցիսուն դարեր անվրդով կը ննջեն խոր լռութեան մէջ։

Եւ յետոյ, ի՞նչքան ուսումնասիրած ենք այն խնդիրները, տնտեսական թէ բարոյական, օրէնդրական թէ կրօնական, որք մեր կեանքի հոգին են։

Ահաւասիկ նիւթեր, նիւթեր, նիւթեր։ չհարցնենք ուրեմն թէ մեր մէջ գրելու ի՞նչ նիւթ կայ, այլ հարցնենք թէ որո՞նք պիտի գրեն, ի՞նչպէս պիտի գրեն։ Մեր ժամանակակից մատենագրութիւնը կ'զբաղի նաև այդ հարցումներու գործնական պատասխաններն ալ որոնել, և գլխաւորաբար լրագրութիւն է, պարբերական թէ օրական, որ սկսած է իր հոգածութեան նիւթ ընել այս կենսական խնդիրներն, ընտրել թէ ի՞նչ եղանակաւ հնարաւոր է, գէթ որքան կը ներեն ընկերական պայմաններն ու միջավայրերը, գրագէտներ առաջ բերել։

Բ.

Գրագէտ արտադրելու, գրագէտ պահպանելու համար գրամին օժանդակութիւնը կարեւոր պայման համարեցին Ռուսիոյ հպատակ Հայերն։ Սկզբան մտածել թէ դրական անձը եթէ չկարենայ ուտել, խմել, հագուիլ հաւանօրէն ո՛չ մտածելու, ո՛չ աշխատելու և ո՛չ ալ գրելու ընդունակ կրնայ ըլլալ։ Այս մտածութիւնը զոր մենք արտաքոյ կարգի նորութիւն մը կը համարինք, նորութիւն մը չէր ռուսահպատակ Հայոց համար։ դաղափարն օտար ազդերէ փոխ առնուած էր։ նորութիւնն այդ դաղափարը Հայոց մէջ ի գործ դնելու ձեռնարկն էր։ Այդ ձեռնարկի էն ըուրջ փարձը Մշէ ըրաւ, որու խմբագիրը Պ. Գրիգոր Արծրունի Բաֆֆիի տրամադրութեան ներքեւ դրաւ այնքան գումար որքանի պէտք ունէր նախկին ուսուցիչ, նախկին վաճառական Մելիք-Յակոբեանը ապրել կարենալու համար։ Շատ հաւանական է որ առանց Մշէի բարոյական և նիւթական աջակցութեան, Մելիք-Յակոբեանը պիտի ըլլար Բաֆֆի։ Գրագէտները գրագէտ ըլլալու համար կը ծընին։ ճակատագիրն է որ կը վարէ զիրենք և Բաֆֆի չէր կրնար ապստամբիլ ճակատագրի հրամանին դէմ։ Միայն թէ փոխանակ վեց եօթը հոյակապ հատորներու մէկ վէպ աւելի կամ երկու պիտի կարենայինք ունենալ Բաֆֆիէն։ և այդ վէպերն ալ զմեզ ոգեւորելու գուցէ այնքան հանգամանք չունենային։ Իր հանգըստեան ժամերէն Բաֆֆի օգուտ պիտի քաղէր ուսումնասիրելու, խորհելու գրելու համար։ Եւ օրն ի բուն աշխատութեամբ խոնջ ու վաստակաբեկ միտք մը որ ներհելու, հանգստանալու անհրաժեշտ է որպէս զի վաղը դարձեալ լուծն ի պարանոցին կարենայ կրել, ի՞նչ կարող է արտադրել։ Ազատ մնայ Բաֆֆի այդ տխուր հարկէն չնորհիւ Պ. Արծրունիի զգացումներուն և հեռատեսութեան։

Պ. Արդար Յովհաննիսեան եւս իր Փոչին յաջողութեան կենսական պայման համարեց բոլոր աշխատակիցները վարձատրել, որով միայն կրցաւ Փոչը դադրեցնել։ մեր մէջ չէ՛ որ դրամը դրամ կը բերէ։ Աբեւոի խմբագիրն ալ, կամայ թէ ակամայ, դրամով յօդուած սատարու հարկին մէջ կը գտնուի և այժմ Մ-ոչ նոյն իսկ իր առաջին յայտարարութեամբ ոսկիշող հեռանկար մը ցոյց կուտայ հայ գրագէտներու։

Մ-ոչ թէ ուրիշ պարբերական կամ օրական հրատարակութիւն մինչեւ ո՞ր աստիճան ապահովութեամբ կարող են կեանք յուսալ, ապագայ սպասել վրատեղով միայն գրագէտներու դրամատնութեան կամ դրամական կարօտութեան։

Որովհետեւ իրը էն փայլուն ապագայ դրամական վարձատրութեան Բաֆֆիի աշխատութիւններն բրինք մատանիչ, յիշենք թէ օր մը Բաֆֆի մեքանաղեռութեամբ կ'ըսէր։ «Այն օրն երբ գրբիչս բռնելու անկարող ըլլամ, պատառ մը հաց պիտի չը գտնեմ։» և երբ մեռաւ իր զաւակներն ողորմութեան կարօտ մնացին։

Եւ չենք զարմանար։ մեր ընկերական կացութեան պայմաններն անհրաժեշտ կ'ընծայեն մեզ պահպանել ու մնուցանել գրագէտներու խումբ մը։ Աշխարհիս վրայ ո՛և է ուրիշ ազգ եթէ մեր վիճակին մէջ գտնուէր, իր գրագէտներու կացութիւնն ալ պիտի չը լինէր լաւագոյն։ հաւանօրէն յոռետագոյն։

Գրաղիտութիւնը պիտի շարունակէ մեր մէջ ըլլալ ազգային պարտականութիւն, սուրբ կոչումի հպատակութիւն, ազնիւ փառասիրութիւն։ Այս զգացումներու հովանիի ներքեւ մինչեւ յարդ ունեցած ենք գրականութիւն մը որ, նկատողութեան առնելով մեր ընկերական կացութիւնը, տարօրինակ և զարմանալի երեւոյթ պէտք է թուի։ Հայ գրականութիւնը զոհողութեամբ միայն կարող է ապրիլ։ հայ գրագէտները կը նմանին այն մայրերու որք այնքան աւելի անձնուէր են, այնքան աւելի սիրայօժար ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնուն, որքան աւելի տարբարաղդ են իրենց զաւկներն։

Ազնիւ, անշահախնդիր, գաղափարի համար աշխատող, ահա՛ հայ գրականութիւնն։ և այդ գրականութիւնն ո՛չ միայն յոյսի, մխիթարանքի գրական է, այլ նաև ազգային փառքի տիտղոս մը։ Մի քանի տարի առաջ երիտասարդ մը որ Գերմանիայէն վերադառնալով կ'երթար ի Կովկաս, հեռուեալը պատմեց մեզ։

Գերմանիոյ մէջ գերմանացի խուառնողներու խումբի մը հետ միասին օր մը կը խօսակցէինք հայ գրականութեան վրայ։ ցոյց տուի իրենց Մ-ոչ, Աբէ-Եւ, Մշէ, Աբյ-ֆանֆ և ըսի թէ գիտէ՞ք որ այդ թերթերու աշխատակիցներն, յօդուածագիր թէ թղթակից, ամէնքն ալ ձրիաբար կը գրեն։

—Զրի՞, կրկնեցին Գերմանք զարմացումով։

Եւ չէին ուզեր հաւատալ։ բայց ամենայն լրջութեամբ կրկնեցի ինչ որ արդէն բան է։

—Ա՛հ, երանի ձեզ, ըսին, որ այդքան հարուստ երիտասարդներ գրականութեամբ կ'զբաղին ձեր մէջ։

—Հարուստնե՞ր, պատասխանեցի։

—Անտարակոյս, վասն զի առանց փոխարինութեան այդպիսի դժուար աշխատութեամբ պարապելու համար, միայն հարուստները բաւական պարապ ժամանակ ունին։ երանի՛ ձեզ, այո՛, որ ձեր հարուստներն այդքան ազնուական հաճոյքով իրենց ժամանակը կ'անցնեն։

—Բայց, ո՛չ, ո՛չ։ ընդհակառակն։

Գրագէտ արտադրելու, գրագէտ պահպանելու համար դրամին օժանդակութիւնը կարեւոր պայման համարեցին Ռուսիոյ հպատակ Հայերն։ Սկզբան մտածել թէ դրական անձը եթէ չկարենայ ուտել, խմել, հագուիլ հաւանօրէն ո՛չ մտածելու, ո՛չ աշխատելու և ո՛չ ալ գրելու ընդունակ կրնայ ըլլալ։ Այս մտածութիւնը զոր մենք արտաքոյ կարգի նորութիւն մը կը համարինք, նորութիւն մը չէր ռուսահպատակ Հայոց համար։ դաղափարն օտար ազդերէ փոխ առնուած էր։ նորութիւնն այդ դաղափարը Հայոց մէջ ի գործ դնելու ձեռնարկն էր։ Այդ ձեռնարկի էն ըուրջ փարձը Մշէ ըրաւ, որու խմբագիրը Պ. Գրիգոր Արծրունի Բաֆֆիի տրամադրութեան ներքեւ դրաւ այնքան գումար որքանի պէտք ունէր նախկին ուսուցիչ, նախկին վաճառական Մելիք-Յակոբեանը ապրել կարենալու համար։ Շատ հաւանական է որ առանց Մշէի բարոյական և նիւթական աջակցութեան, Մելիք-Յակոբեանը պիտի ըլլար Բաֆֆի։ Գրագէտները գրագէտ ըլլալու համար կը ծընին։ ճակատագիրն է որ կը վարէ զիրենք և Բաֆֆի չէր կրնար ապստամբիլ ճակատագրի հրամանին դէմ։ Միայն թէ փոխանակ վեց եօթը հոյակապ հատորներու մէկ վէպ աւելի կամ երկու պիտի կարենայինք ունենալ Բաֆֆիէն։ և այդ վէպերն ալ զմեզ ոգեւորելու գուցէ այնքան հանգամանք չունենային։ Իր հանգըստեան ժամերէն Բաֆֆի օգուտ պիտի քաղէր ուսումնասիրելու, խորհելու գրելու համար։ Եւ օրն ի բուն աշխատութեամբ խոնջ ու վաստակաբեկ միտք մը որ ներհելու, հանգստանալու անհրաժեշտ է որպէս զի վաղը դարձեալ լուծն ի պարանոցին կարենայ կրել, ի՞նչ կարող է արտադրել։ Ազատ մնայ Բաֆֆի այդ տխուր հարկէն չնորհիւ Պ. Արծրունիի զգացումներուն և հեռատեսութեան։

Պ. Արդար Յովհաննիսեան եւս իր Փոչին յաջողութեան կենսական պայման համարեց բոլոր աշխատակիցները վարձատրել, որով միայն կրցաւ Փոչը դադրեցնել։ մեր մէջ չէ՛ որ դրամը դրամ կը բերէ։ Աբեւոի խմբագիրն ալ, կամայ թէ ակամայ, դրամով յօդուածատուներու հարկին մէջ կը գտնուի և այժմ Մ-ոչ նոյն իսկ իր առաջին յայտարարութեամբ ոսկիշող հեռանկար մը ցոյց կուտայ հայ գրագէտներու։

Մ-ոչ թէ ուրիշ պարբերական կամ օրական հրատարակութիւն մինչեւ ո՞ր աստիճան ապահովութեամբ կարող են կեանք յուսալ, ապագայ սպասել վրատեղով միայն գրագէտներու դրամատնութեան կամ դրամական կարօտութեան։

Որովհետեւ իրը էն փայլուն ապագայ դրամական վարձատրութեան Բաֆֆիի աշխատութիւններն բրինք մատանիչ, յիշենք թէ օր մը Բաֆֆի մեքանաղեռութեամբ կ'ըսէր։ «Այն օրն երբ գրբիչս բռնելու անկարող ըլլամ, պատառ մը հաց պիտի չը գտնեմ։» և երբ մեռաւ իր զաւակներն ողորմութեան կարօտ մնացին։

Եւ չենք զարմանար։ մեր ընկերական կացութեան պայմաններն անհրաժեշտ կ'ընծայեն մեզ պահպանել ու մնուցանել գրագէտներու խումբ մը։ Աշխարհիս վրայ ո՛և է ուրիշ ազգ եթէ մեր վիճակին մէջ գտնուէր, իր գրագէտներու կացութիւնն ալ պիտի չը լինէր լաւագոյն։ հաւանօրէն յոռետագոյն։

Գրաղիտութիւնը պիտի շարունակէ մեր մէջ ըլլալ ազգային պարտականութիւն, սուրբ կոչումի հպատակութիւն, ազնիւ փառասիրութիւն։ Այս զգացումներու հովանիի ներքեւ մինչեւ յարդ ունեցած ենք գրականութիւն մը որ, նկատողութեան առնելով մեր ընկերական կացութիւնը, տարօրինակ և զարմանալի երեւոյթ պէտք է թուի։ Հայ գրականութիւնը զոհողութեամբ միայն կարող է ապրիլ։ հայ գրագէտները կը նմանին այն մայրերու որք այնքան աւելի անձնուէր են, այնքան աւելի սիրայօժար ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնուն, որքան աւելի տարբարաղդ են իրենց զաւկներն։

Ազնիւ, անշահախնդիր, գաղափարի համար աշխատող, ահա՛ հայ գրականութիւնն։ և այդ գրականութիւնն ո՛չ միայն յոյսի, մխիթարանքի գրական է, այլ նաև ազգային փառքի տիտղոս մը։ Մի քանի տարի առաջ երիտասարդ մը որ Գերմանիայէն վերադառնալով կ'երթար ի Կովկաս, հեռուեալը պատմեց մեզ։

Գերմանիոյ մէջ գերմանացի խուառնողներու խումբի մը հետ միասին օր մը կը խօսակցէինք հայ գրականութեան վրայ։ ցոյց տուի իրենց Մ-ոչ, Աբէ-Եւ, Մշէ, Աբյ-ֆանֆ և ըսի թէ գիտէ՞ք որ այդ թերթերու աշխատակիցներն, յօդուածագիր թէ թղթակից, ամէնքն ալ ձրիաբար կը գրեն։

—Զրի՞, կրկնեցին Գերմանք զարմացումով։

Եւ չէին ուզեր հաւատալ։ բայց ամենայն լրջութեամբ կրկնեցի ինչ որ արդէն բան է։

—Ա՛հ, երանի ձեզ, ըսին, որ այդքան հարուստ երիտասարդներ գրականութեամբ կ'զբաղին ձեր մէջ։

—Հարուստնե՞ր, պատասխանեցի։

—Անտարակոյս, վասն զի առանց փոխարինութեան այդպիսի դժուար աշխատութեամբ պարապելու համար, միայն հարուստները բաւական պարապ ժամանակ ունին։ երանի՛ ձեզ, այո՛, որ ձեր հարուստներն այդքան ազնուական հաճոյքով իրենց ժամանակը կ'անցնեն։

—Բայց, ո՛չ, ո՛չ։ ընդհակառակն։

Բ.

Գրագէտ արտադրելու, գրագէտ պահպանելու համար դրամին օժանդակութիւնը կարեւոր պայման համարեցին Ռուսիոյ հպատակ Հայերն։ Սկզբան մտածել թէ դրական անձը եթէ չկարենայ ուտել, խմել, հագուիլ հաւանօրէն ո՛չ մտածելու, ո՛չ աշխատելու և ո՛չ ալ գրելու ընդունակ կրնայ ըլլալ։ Այս մտածութիւնը զոր մենք արտաքոյ կարգի նորութիւն մը կը համարինք, նորութիւն մը չէր ռուսահպատակ Հայոց համար։ դաղափարն օտար ազդերէ փոխ առնուած էր։ նորութիւնն այդ դաղափարը Հայոց մէջ ի գործ դնելու ձեռնարկն էր։ Այդ ձեռնարկի էն ըուրջ փարձը Մշէ ըրաւ, որու խմբագիրը Պ. Գրիգոր Արծրունի Բաֆֆիի տրամադրութեան ներքեւ դրաւ այնքան գումար որքանի պէտք ունէր նախկին ուսուցիչ, նախկին վաճառական Մելիք-Յակոբեանը ապրել կարենալու համար։ Շատ հաւանական է որ առանց Մշէի բարոյական և նիւթական աջակցութեան, Մելիք-Յակոբեանը պիտի ըլլար Բաֆֆի։ Գրագէտները գրագէտ ըլլալու համար կը ծընին։ ճակատագիրն է որ կը վարէ զիրենք և Բաֆֆի չէր կրնար ապստամբիլ ճակատագրի հրամանին դէմ։ Միայն թէ փոխանակ վեց եօթը հոյակապ հատորներու մէկ վէպ աւելի կամ երկու պիտի կարենայինք ունենալ Բաֆֆիէն։ և այդ վէպերն ալ զմեզ ոգեւորելու գուցէ այնքան հանգամանք չունենային։ Իր հանգըստեան ժամերէն Բաֆֆի օգուտ պիտի քաղէր ուսումնասիրելու, խորհելու գրելու համար։ Եւ օրն ի բուն աշխատութեամբ խոնջ ու վաստակաբեկ միտք մը որ ներհելու, հանգստանալու անհրաժեշտ է որպէս զի վաղը դարձեալ լուծն ի պարանոցին կարենայ կրել, ի՞նչ կարող է արտադրել։ Ազատ մնայ Բաֆֆի այդ տխուր հարկէն չնորհիւ Պ. Արծրունիի զգացումներուն և հեռատեսութեան։

Պ. Արդար Յովհաննիսեան եւս իր Փոչին յաջողութեան կենսական պայման համարեց բոլոր աշխատակիցները վարձատրել, որով միայն կրցաւ Փոչը դադրեցնել։ մեր մէջ չէ՛ որ դրամը դրամ կը բերէ։ Աբեւոի խմբագիրն ալ, կամայ թէ ակամայ, դրամով յօդուածատուներու հարկին մէջ կը գտնուի և այժմ Մ-ոչ նոյն իսկ իր առաջին յայտարարութեամբ ոսկիշող հեռանկար մը ցոյց կուտայ հայ գրագէտներու։

Մ-ոչ թէ ուրիշ պարբերական կամ օրական հրատարակութիւն մինչեւ ո՞ր աստիճան ապահովութեամբ կարող են կեանք յուսալ, ապագայ սպասել վրատեղով միայն գրագէտներու դրամատնութեան կամ դրամական կարօտութեան։

Որովհետեւ իրը էն փայլուն ապագայ դրամական վարձատրութեան Բաֆֆիի աշխատութիւններն բրինք մատանիչ, յիշենք թէ օր մը Բաֆֆի մեքանաղեռութեամբ կ'ըսէր։ «Այն օրն երբ գրբիչս բռնելու անկարող ըլլամ, պատառ մը հաց պիտի չը գտնեմ։» և երբ մեռաւ իր զաւակներն ողորմութեան կարօտ մնացին։

Եւ չենք զարմանար։ մեր ընկերական կացութեան պայմաններն անհրաժեշտ կ'ընծայեն մեզ պահպանել ու մնուցանել գրագէտներու խումբ մը։ Աշխարհիս վրայ ո՛և է ուրիշ ազգ եթէ մեր վիճակին մէջ գտնուէր, իր գրագէտներու կացութիւնն ալ պիտի չը լինէր լաւագոյն։ հաւանօրէն յոռետագոյն։

Գրաղիտութիւնը պիտի շարունակէ մեր մէջ ըլլալ ազգային պարտականութիւն, սուրբ կոչումի հպատակութիւն, ազնիւ փառասիրութիւն։ Այս զգացումներու հովանիի ներքեւ մինչեւ յարդ ունեցած ենք գրականութիւն մը որ, նկատողութեան առնելով մեր ընկերական կացութիւնը, տարօրինակ և զարմանալի երեւոյթ պէտք է թուի։ Հայ գրականութիւնը զոհողութեամբ միայն կարող է ապրիլ։ հայ գրագէտները կը նմանին այն մայրերու որք այնքան աւելի անձնուէր են, այնքան աւելի սիրայօժար ամէն զոհողութիւն յանձն կ'առնուն, որքան աւելի տարբարաղդ են իրենց զաւկներն։

Ազնիւ, անշահախնդիր, գաղափարի համար աշխատող, ահա՛ հայ գրականութիւնն։ և այդ գրականութիւնն ո՛չ միայն յոյսի, մխիթարանքի գրական է, այլ նաև ազգային փառքի տիտղոս մը։ Մի քանի տարի առաջ երիտասարդ մը որ Գերմանիայէն վերադառնալով կ'երթար ի Կովկաս, հեռուեալը պատմեց մեզ։

Գերմանիոյ մէջ գերմանացի խուառնողներու խումբի մը հետ միասին օր մը կը խօսակցէինք հայ գրականութեան վրայ։ ցոյց տուի իրենց Մ-ոչ, Աբէ-Եւ, Մշէ, Աբյ-ֆանֆ և ըսի թէ գիտէ՞ք որ այդ թերթերու աշխատակիցներն, յօդուածագիր թէ թղթակից, ամէնքն ալ ձրիաբար կը գրեն։

—Զրի՞, կրկնեցին Գերմանք զարմացումով։

Եւ չէին ուզեր հաւատալ։ բայց ամենայն լրջութեամբ կրկնեցի ինչ որ արդէն բան է։

—Ա՛հ, երանի ձեզ, ըսին, որ այդքան հարուստ երիտասարդներ գրականութեամբ կ'զբաղին ձեր մէջ։

—Հարուստնե՞ր, պատասխանեցի։

—Անտարակոյս, վասն զի առանց փոխարինութեան այդպիսի դժուար աշխատութեամբ պարապելու համար, միայն հարուստները բաւական պարապ ժամանակ ունին։ երանի՛ ձեզ, այո՛, որ ձեր հարուստներն այդքան ազնուական հաճոյքով իրենց ժամանակը կ'անցնեն։

—Բայց, ո՛չ, ո՛չ։ ընդհակառակն։

Գրագէտ արտադրելու, գրագէտ պահպանելու համար դրամին օժանդակութիւնը կարեւոր պայման համարեցին Ռուսիոյ հպատակ Հայերն։ Սկզբան մտածել թէ դրական անձը եթէ չկարենայ ուտել, խմել, հագուիլ հաւանօրէն ո՛չ մտածելու, ո՛չ աշխատելու և ո՛չ ալ գրելու ընդունակ կրնայ ըլլալ։ Այս մտածութիւնը զոր մենք արտաքոյ կարգի նորութիւն մը կը համարինք, նորութիւն մը չէր ռուսահպատակ Հայոց համար։ դաղափարն օտար ազդերէ փոխ առնուած էր։ նորութիւնն այդ դաղափարը Հայոց մէջ ի գործ դնելու ձեռնարկն էր։ Այդ ձեռնարկի էն ըուրջ փարձը Մշէ ըրաւ, որու խմբագիրը Պ. Գրիգոր Արծրունի Բաֆֆիի տրամադրութեան ներքեւ դրաւ այնքան գումար որքանի պէտք ունէր նախկին ուսուցիչ, նախկին վաճառական Մելիք-Յակոբեանը ապրել կարենալու համար։ Շատ հաւանական է որ առանց Մշէի բարոյական և նիւթական աջակցութեան, Մելիք-Յակոբեանը պիտի ըլլար Բաֆֆի։ Գրագէտները գրագէտ ըլլալու համար կը ծընին։ ճակատագիրն է որ կը վարէ զիրենք և Բաֆֆի չէր կրնար ապստամբիլ ճակատագրի հրամանին դէմ։ Միայն թէ փոխանակ վեց եօթը հոյակապ հատորներու մէկ վէպ աւելի կամ երկու պիտի կարենայինք ունենալ Բաֆֆիէն։ և այդ վէպերն ալ զմեզ ոգեւորելու գուցէ այնքան հանգամանք չունենային։ Իր հանգըստեան ժամերէն Բաֆֆի օգուտ պիտի քաղէր ուսումնասիրելու, խորհելու գրելու համար։ Եւ օրն ի բուն աշխատութեամբ խոնջ ու վաստակաբեկ միտք մը որ ներհելու, հանգստանալու անհրաժեշտ է որպէս զի վաղը դարձեալ լուծն ի պարանոցին կարենայ կրել, ի՞նչ կարող է արտադրել։ Ազատ մնայ Բաֆֆի այդ տխուր հարկէն չնորհիւ Պ. Արծրունիի զգացումներուն և հեռատեսութեան։

Պ. Արդար Յովհաննիսեան եւս իր Փոչին յաջողութեան կենսական պայման համարեց բոլոր աշխատակիցները վարձատրել, որով միայն կրցաւ Փոչը դադրեցնել։ մեր մէջ չէ՛ որ դրամը դրամ կը բերէ։ Աբեւոի խմբագիրն ալ, կամայ թէ ակամայ, դրամով յօդուածատուներու հարկին մէջ կը գտնուի և այժմ Մ-ոչ նոյն իսկ իր առաջին յայտարարութեամբ ոսկիշող հեռանկար մը ցոյց կուտայ հայ գրագէտներու։

Մ-ոչ թէ ուրիշ պարբերական կամ օրական հրատարակութիւն մինչեւ ո՞ր աստիճան ապահովութեամբ կարող են կեանք յուսալ, ապագայ սպասել վրատեղով միայն գրագէտներու դրամատնութեան կամ դրամական կարօտութեան։

Որովհետեւ իրը էն փայլուն ապագայ դրամական վարձատրութեան Բաֆֆիի աշխատութիւններն բրինք մատանիչ, յիշենք թէ օր մը Բաֆֆի մեքանաղեռութեամբ կ'ըսէր։ «Այն օրն երբ գրբիչս բռնելու անկարող ըլլամ, պատառ մը հաց պիտի չը գտնեմ։» և երբ մեռաւ իր զաւակներն ողորմութեան կարօտ մնացին։

Եւ չենք զարմանար։ մեր ընկերական կացութեան պայմաններն անհրաժեշտ կ'ընծայեն մեզ պահպանել ու մնուցանել գրագէտներու խումբ մը։ Աշխարհիս վրայ ո՛և է ուրիշ ազգ եթէ մեր վիճակին մէջ գտնուէր, իր գրագէտներու կացութիւնն ալ պիտի չը լինէր լաւագոյն։ հաւանօրէն յոռետագոյն։

Գրաղիտութիւնը պիտի շարունակէ մեր մէջ ըլլալ ազգային պարտականութիւն, սուրբ կոչումի հպատակութիւն, ազն

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

96

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՑ ՄԷՐԲԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 1,932,350

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐՒՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վատնգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար կիրենք ներկայացնել. նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 **«Մ Ա Ր Ի Թ Ա Ց Մ»** ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ չրգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիոն խանի անկի նն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

1862

CAPSULES
MATHEY-CAYLUS
Préparées par le DOCTEUR CLIN Prix Montyon

Les Capsules Mathey-Caylus à *Enveloppe mince de Gluten* ne fatiguent jamais l'estomac et sont recommandées par les Professeurs des Facultés de Médecine et les Médecins des Hôpitaux de Paris, Londres et New-York, pour la guérison des :
Ecoulements anciens ou récents, la Gonorrhée, la Blennorrhagie, la Cystite du Col, le Catarrhe et les Maladies de la Vessie, et des *organes génito-urinaires.*

Une instruction détaillée accompagne chaque Flacon.

Exiger les Véritables Capsules Mathey-Caylus de CLIN & Cie, de PARIS, *que l'on peut se procurer chez les Droguistes et Pharmaciens.*

ՇԲՈՒԱԴՐԱՄ
ԱՄԷՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ՄԷՋ
ՌԻՇԼԻԷՈԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐ
Ուիրոդիտեան գրգռիչ դեղ (մարզ արտաձեւ լուծելի քարսիւլներով)
ՊՈՒՐԹՈՊԻ
Առաջնակարգ դեղագործ, մատակարար հիւանդանոցաց, Ռամպիւռօ փողոց, Բարիզ

Կատարելագործեալ ՌԻՇԼԻԷՈԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐը գերազանց դարման են ամէն վաղահաս սպառման պարագայի մէջ. Ճան ցուած են իրը ծննդական դարմանագործ ամենէն հոգը զրաւիչները. լաց ատամի իւր փրկարար ազդեցութիւնը ստանալուն վրայ կարդուրիչ շարքին մէջ կը դնէ զինքը։
ՌԻՇԼԻԷՈԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐը բնաւ վերաբերութիւն չունին մինչեւ հիմա գոյութեան ունեցած ամէն գեղերուն հետ որոշ քաղաքար են։
Ախտիգիտան այս նոր դեղը կը ներկայացնենք ընդհանուրին ուշադրութեան իբր դեղ մը որուն ազդեցութիւնն ապահով է և անվնասութիւնը բացարձակ։ [կարդալ յայտարարութիւնը։]
Ի Թուրքիա ներկայացուցիչ է Յ. Պէլլիս, Ցընոլոքլեան խան, Պոլիս ի Ի. Պոլիս կեդրոնատեղիչն են Ղալաթիոյ Տէլլա Սուտա, Ֆ. Աբլաֆ, Բրիտանական, Գիւլիւքեան եղբարք և Անատոլիոյ ի Բիւրսա· Թիֆէօս, Տ. Աբեթիրիսա և Ա. Գոսդորիսաս ի Ղալաթիա· Տ. և Մ. Մէզիզեր ի Պոլիս· Իսքար եղբարք Յիւմիր· Հ. Խիս, ի Սկլանիկ։ 237

ՀԱՁ, ՇՆՉԱՐԴԵԼՈՒԹԵԱՆ, ՊՐՈՆՇԻԹԻ, ՀԱՐԲՈՒԹԻՒՆ, ՅՐՏՈՒՈՒԹ ԱՆ ԵՒ ՁԱՑՆԻ ԿԱՐԿԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՉԱԾՈՒԼ ԵՒ ԽՈՏԱՑՈՒԼ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՆ գէմ իբր ապահով դարման այս գեղին վայելած հռչակը մեր կը հաստատուի այն քաջալերիչ նամակներով զոր Պ. Բուռէլ կ'ստանայ անձնէն որք գործածած և ճանչցած են նորա յատկութիւնները։
«Քանիցս հարցանեցէք նեղուի թեմնամարդոցն վրայ, ի Ռուիթ, Սկոտիա.
«Ինձի պատմեցին. Ըստ սովորի կը նեղուէի յաճախ. հոգէ մը որ գիշերը կ'արգելուցուն ինձ քնանալ և ցերեկ հանգիստ անցանել։ Վերջն. կսմա Գարմենէս յանձնարարեց ինձ գործածել ձեր անուշահոտ բալասանին անուանի. հաստիներով և կիսով հաստատեալ ձեր թէ տուային գործածողներն իսկ զգալի բարեւաքում կենալ. ուստի իսկ զիրք ունենալս գոնեցս գարեցնելու, և ստարին փոքր սրուանց բարեկեցն բռանց գիս։ Ուստի անոր ազդեցութեան վրայ ունեցած մեծ վստահութեամբս կը յանձնարարեմ զայն ամէնքս։
(Սոր.) Վ. ԼԻՆԶԼԻ, Նեղուի թեմնամարդոցն։
Այս գեղանուշ ամէն գեղասանց և արտաքնեալ գեղերու վաճառախանոյ քով, 1852 1 ֆունտ 1½ ֆունտ, 2 ֆունտ 3 ֆունտ և 11 ֆունտ։—Պատասխանոյ ձեռամբ ԹՈՄԱՍ ԲՕՈՒԼԻՆ, 4, Ալիսան Բարէօր, Պրաքթիքալ Քեմիսթ, Լանտոն։
Մանրածանաւ և փոքրածանաւ կը վաճառուի Թուրքիոյ և Պարսկաստանի ներկայացուցիչ քով
76 Մ. ԷՄՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆ
Մանրածանաւ Ընդհանուր Մթերանոց, Վիյնա, ապահովագրեալ քով, կայարան Գալաթա-Սարայի։ 95 և 97

Coleman's Liebig's Extract of MEAT & MALT WINE

ԳՈԼԻՄԷՆԻ ԳԻՆԻՆ Հնչակաւոր և կազդուրիչ դեղերի մէջ, բարկացեալ Բոդոլի գինեի, Լիէբիգի մսի հիւթէ և Մալթի հիւթէ, կազմեալ այսպէս մասնաւոր, զորս և գրեալ խառնուած մը, որ թէ տարի և թէ անկար մարդոց համար լաւ է հաստատեալ։
Բժշկական Հանդէսներուն հաստատած է նեղ և բարակամարդոց Ջանուոր բժիշկներ յանձնարարեալ է։ ՀԱՅԱՐԷ ԱՍԵԼԻ ԲԺԻՇԿ զրած են իրենց վկայութիւններն։ Ասոր կը թարգմանենք վկայութիւնն տարբեր
Թ. ՐԷՅՆՈԼՏ ՅՈՆԷՍ, Մ. Ր. Ս. Ս. Լ. Լ. Մ. Բ. Ս. Ր. Ճ. ԵՒ ԸՆԿ.
26 Լոմ Բան և 24 Հանրիկեր Սկուէր
Գրքերիս, 2 սեպտեմբեր 1888
Պարոնայր — Ի Նեղու ամենայն խորքերն մեկնեմ մի Կոմնոն գանեալ լաբերը, կը փափաքիմ տարուանդ զրաւել ձեզ թէ որքան գոհ եմ ձեր Մալ և Մալթի պատրաստութիւնէն. Քանի քանի անգամներ տեսած եմ տարբ սուսերաբար ազդեցութիւնն այն հիւանդութեանց վրայ որոց Կոմնոր պատրաստած եմ գրեալ, և ինչ ինչ պարագաներ մէջ ձեռք բերած եմ հրաշալի արդիւնքներ զրաս պարզ գինեն (սանոյ մեզ) լոյսի կենաց տալ։
Ընդունիցէք, և այլն և այլն Թ. ՐԷՅՆՈԼՏ ՅՈՆԷՍ
Ի վերջոյ, մարդասիրական գլխաւոր բժիշկք ցեղամարդ յանձնարարած են զայն։
Հարցուցէք ԳՈԼԻՄԷՆԻ ԳԻՆԻՆ Լիէբիգի մսի և Մալթի խառնուրդով, զգաստանոյ կեղծերէն։
Դիմեցէք տարբերակներ, մեկ գրեալով ի Ուսուցիչ Դարմանի և ընդհանուրեան գրեալարանին
Ս. Յարոն Դարուի և Լանտոն։ ԷՄՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԱՆԳԼԻԱՅԱՆ, ապահովագրեալ քով, կայարան Գալաթա-Սարայի Գրամանչիլիր-Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա 80

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տոքթոր Սայերի Ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն՝ որ անխնայն բազագրութիւն մի է զուտ բուսականաց, և զանոնահամ և ազդու կազդուրիչ ամենն տեսակ Փիզիկական խանգարմանց, որ յատակ կուգան ասպնջականաց դալարու ներսն ներմուծ կիմանալ ազդեցն, որուն ազատարարութիւնը և ապաքինիչ ատենդ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա ատենագիր արկանելը ատոյգ գիտութեամբ։ Այս Փիզիկական խանգարմանց յատակ կուգան ոգի մէջ լողացող թուռնաւոր ատուշ դեղի երեսոց մէջեցաւ, որք թոքերէն անցնելով՝ կը տանին արիան մէջ, կը թանգարանն լեարդը, և յատակ կը թարեն տեսակ տեսակ ներմիր և տենդեր, և արիան թուռնաւորումն, ոյսոց ասա ատենները աբրուած է։ Ներմն և ասրաւոր, թազուն ջերմ, պարբերաբար ներմն, ընդհատակ ներմն, մանգնաբեր ատենդ և դուստաղ տենդեր։
Թուռնաւորաց օրերէն պատճառաց հիւանդութիւնք կը լատարին այն ատենդ ուրմէ ուրմէ ուրեքաց ապարանաց և թուռնաւորաց է ճանապարհներէ կամ ճանապարհաց պարարէն բարեալ ծաղկեալ տիրիներով, կամ բաց ապրանոցներէն և ականներու ծանոթիներէն եկած թուռնաւոր կազդերով, զորս մարդիկ կը ծծեն ընդհատաբար։
Այդերի ջերմի ու տենդից գեղն կը մնէք ապդ թուռնաւոր նիւթոց կամ կազդերու ազդեցութիւնը և դարու կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն առաջապէս անվնասնագ և անվնաս է և ոչ տան տարդ, միայն թէ տրուած գործածութիւն համեմատ գործածուի։ Կը ծախսուի Միացեալ Նահանգաց և ընդհանուր Ամերիկեան գաղառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։ 166

Ատոնանաէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒ

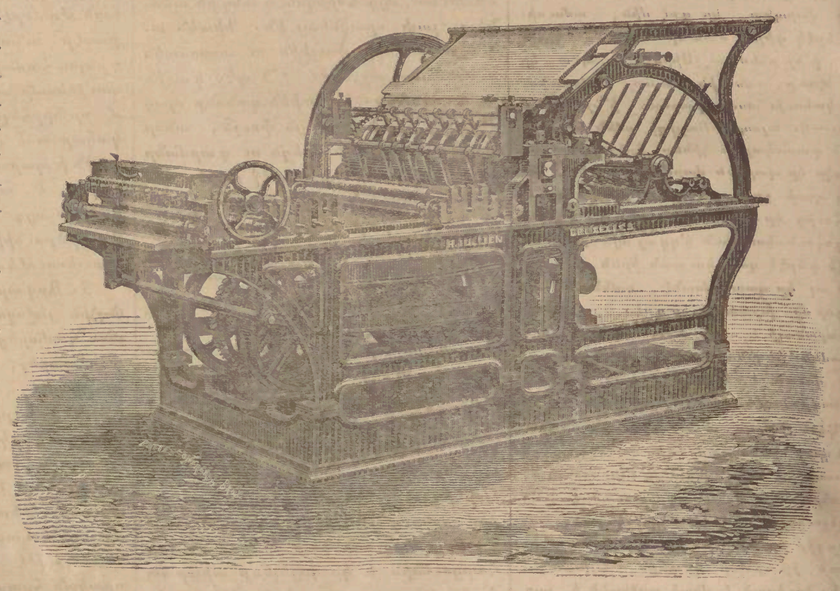

Պատիւ ունինք ծանուցանել Արգոյ ՏՊԱԳՐՉԱՑ, ԿԱԶՄԱԲԱՐԱՑ և ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՑ որ, եթէ կը կամին ունենալ արուեստին վերաբերող մեքենաներ կամ գործիներ, կրնան մեզ դիմել և յանձնարարութեամբ ստանալ ՎԵՐՋԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԴԻՒՐԱՇԱՐԺ, ԱՐԱԳ, ՏՈԿՈՒՆ և ՀԻԵԴ մեքենաներ թէ՛ տպագրական, թէ՛ վիմագրական և թէ կազմարարաց յատուկ։
Մասնաւորապէս արուեստագիտաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք Ժիւլիէն տան շինած մեքենայից վրայ որոց օրինակները թէ՛ վիմագրական և թէ տպագրական իբրեւ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ այն տան, բերել տուած ենք և որք յոյժ գնահատուած են զայնա ստացող անձանց կողմանէ։ Այն ամէն անձինք որք կ'ուզեն տեսնել Ժիւլիէնի մեքենայները կրնան մեզ դիմել և ստանալ միանգամայն այն ամէն մանրամասն տեղեկութիւններն որոց պէտքը կ'զգան։
Ժիւլիէնն մեքենայից մասնաւորութեանց մին է նաեւ փոքր միջոցի մէջ զետեղուիլն, ինչ որ շատ պարագայից մէջ անհրաժեշտ պէտք մին է և ամէն առիթս մեքենային գործածումը կը դիւրացնէ։
Ժիւլիէնն մեքենայից մասնաւորութեանց մին է նաեւ՝ առանց աղմուկի, լռիկային բանիկ, որով թէ՛ մեքենան զերծ լինելով ցնցումէ չը մայրի և թէ զայնս գործածողաց անհանգստութիւն չը պատճառուր։
Ժիւլիէնն մեքենայք իւրեանց ամէն կատարելութեամբք, միանգամայն, ՑՈՑԾ ՁԱՓԱՒՈՐ գներով կը վաճառուին։
Այս ամէն անձինք թէ՛ ի Պոլիս և թէ ի գաւառս որ պէտք ունին մեքենայից և գործեաց և կամ ո՛և է տեղեկութեան, կրնան մեզ դիմել հետեւեալ հասցէիս։

4—25 328

Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
465, Ստուն-գաբու, 465
Կ. Պոլիս

S. DAMADIAN
465, Odoun-kapou, 465
Constantinople

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՑԻՇԵՑԷՔ

Եթէ կ'ուզէք ընտիր և լաւ տեսակէ սպիտակներ ունենալ, դիմեցէք ի վաճառատունն
ԷՄՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆ
(Հիմնեալ 1854 թ.)
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԼԱՒՈԳՈՑՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆ ի մայրաքաղաքիս, որ խիստ շատ տարբեր գներով առատապէս ապրանքներ միայն կը վաճառէ։
Ամէն շաբաթ նոր ապրանքներ կ'ստանաք հան. ռնարիր, ֆէյ, կարաք, պանդ. պաքնամա, գաքնէլաք, գինի, օթիլոց շամպիոն, հարաբեր նիւթեր, գեղեր, տիպիան պարագաներ, ատրճանակ գեղեր, և այլն և այլն։
Պ. Գարուանա յանձն կ'առնու անմիջապէս գործադրանաւորաց ապրանքներ և թերթեր առ յանձնարարի մը ուզած ո և է նիւթ որ մեր ցանկին մէջ չգտնուիր։
Դիմեցեք հասցէն
ԷՄՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ
95 և 97, Սիրգաքեր Գալաթարան, Վիյնա, Կայարան Գալաթա-Սարայի։ Ղալաթիա-Եղբարք, Կոստանդնուպոլիս։ 239

ՍԳՈԴԻ ՕՇԱՐԱԿ
(EMULSION SCOTT)
ՄԱՐԻՒ ՁԿԱՆ ՁՈՒՏԻՒՂ
Լուսաբանեալ ազգ զայ և ասոյթի
Պատասխանեալ ձեռամբ ՍԿՈՏԻ & ՊՕՈՒՆԻ, ի Նիւ-Յորք

Կատարեալ կանգ սխալորդանամբ է
Մարդ ձկան հաստ իւղի բոլոր յատկութիւններն զատ, իսկ ինքնութիւնը. յատկութիւնքն ալ ունի
Կը թուլցէ ծոգանոյը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյները
Կը բուժէ հազը, ցրտաւութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց եղջերութիւնը
Բոլորիներն ընդունելուն, անոյշ համ ունի, գիւրամարս է, և ամենեն փափուկ ստամոքսներ կը տանին զայն։
Որ վաճառողներ գլխաւոր գեղագործաց մէջ։
զագրոյցաց քով։ Գործ ակսասարք են. Հասմիէր և Հիրսէլ, Պոլիս։ 178

ՆՈՒՊԻԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

Խիստ յարմար է Ներկիս համար կոշիկներն ամբ տաքին անուանն կը ծանրին, առանց խանգարելու գեղ ունենալու։ Այս փոքր, որ Նուբիան պարծանաւորեան մ'ունի, ամենայ յարմար մի կը տեսնէ։ Ներկիներն սեւ թարմացնելի կ'ելնէ լաւ և խնայողութեան։ Տիրոջ կամ տարբ ապրանքներ գիւրաւ կը մնացանն Թէրեան ներկ մի, առանց փոխելու ներկին փայլը կամ գոյնը։
Այս ներկը կը յարմարի տրանց և կանանց ամեն տեսակ կոշիկներու։ Կարելի է գործածել զայն Ռուսական համար Համարաբանեան կոշիկներու։
Գործածեան եղանակ. Ներկին տուպկան մնասեմ տրանց, այնպէս որ հին ներկին հետ չմնայ։ Պատ փոքրան հետ ներկին ցանց, կամ տարածեցի կոշիկ մը կամ գրգիռ։ Ներկաւոր մանկանցին ներկին կը դնուայ։
Գնաբանաց կնդրեցեք։
Ընդհանուր վերակացուներն է ԷՄՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆ. Ընդհանուր Ընդհանուր Մթերանոց, Վիյնա, Գալաթարան ցանց։ Գալաթա-Սարայի Գրամանչիլիր-Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։ 78

ՐՈՊԷՆՍՈՆ
ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՄԵՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԲՈՒԼՃԻ ԵՒ ԷՖԹԻՄԵԱԴԻՍ
Ի Պոլիս Սուլթան Համամ Ապ. Էֆենդի Խան թիւ 15 և 17
Կը վաճառուի մեծ և փոքր քանակութեամբ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼՈՒՐՏԱՍԻՈՆ
Այս վաղեմի և հռչակաւոր մթերանոցին մէջ տարբերեալ ածանութեամբ կը վաճառուին Եւրոպայի զանազան քաղաքներէն մերձին նորաձեւութեանց համաձայն բերուած արանց և կանանց յատուկ ամէն տեսակ ներքնազգեստ հագուստներ, գլխարկներ, կանանց յատուկ զգեստներ և այլն։ Բնաւոյն է անգամ մը այցելել ՐՈՊԷՆՍՈՆԻ մթերանոցը տեսնելու համար ապրանաց գեղեցկութիւնը, գեղեցկութիւնն և գներու այնպիսի ածանութիւն որ գործարանի գնոյն կը հասնի և չկրնար դրցող մը ունենալ։
Գիներն տրոշուած են Օսմանեան ոսկին 108 պրուշէ հաշուով։ 5

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.
ԸՆԴԴԻՄ ՀՐԴԵՀԻ
THE MUTUAL ACCIDENT ASSOCIATION LIMITED
ՍԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Եւրոպական դրամագլուխ 100000 ոսկի. ամբողջ. ստորագրուած
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՄԱՐՉԱԿԻՊ
Գաղափարեալ է ամէնայ գրամի մը կ'ստացուիցէ 1000 ոսկի. Մահուան կամ Մշտական և բացարձակ անկարողութեան պարագայի մէջ։
333 ոսկի, Մշտական և մասնաւորեալ անկարողութեան պարագայի մէջ։
Հարկաւոր ոսկի 6 ոսկի, ամենամեայ անկարողութեան պարագայի մէջ. թէ՛ ամբողջական և թէ՛ մասնաւորական։
GLASGOW & LONDON ԳԼԱՍԿՕՈՒ ԵՒՆ ԼՕՆՏՕՆ
Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի
Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալ ՀԱՅԻ ԵՆ ԵՂԵՌՔԻ ԵՒ ԸՆԿ.
(173) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սայրաքի խան. թիւ 15, 14, 13

La Compagnie d'Assurences La Mannheim
ET
La Compagnie de Ré-Assurances de Mannheim
Ի ՄԱՆՀԱՅՄ
ԸՆԴԴԻՄ ՓՈԽԱԴԱՐՁԻՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳԱՅ
Ամբողջ դրամագլուխ 12,500,000 ֆրանք
Պահեստի 2,825,000 ֆրանք
Կատարեալ ապահովագրութիւն դրամ, թանկարժէք տեղեր, գործարանք և ամբարանոցներ, որք ամենայն ոչ ենթակայ են հրդեհաց դէպքերու, թեկնոցներ և գնելու ամենայն ապահովագրութիւն ի թիւ ատարական վարձքի եղանց կամ ամենայն բոլոր թանկարժէք։
Վերոյիշեալ ապահովագրութիւնք կը կատարուին La Mannheim Cie d'Assurances et la Cie de Ré-Assurances de Mannheim ընկերութեանց կողմէ որք ի միասին ունին 30,500,000 Ֆրանք։
Կատարեալ ապահովագրութիւն ընդհանուրաց, երկրորդ զանազանութեամբ փոխադարձաբար ապրանքներ։
Գիներնս շատ չափաւոր են և պարսաւանները շատ ազատ։
Ուստի՝ ամենայն տեղեկութեանց համար դիմել սա։
Տ. ԼԷՊԻ ԵՒ ՎԻԿՏՈՐ ՈՒՐԻ
Գլխաւոր Գործակալք Կ. Պոլսոյ. տարբերեալ Ընկերութեան
221